

სემ. და ლტ.
1937 წ.
№ 139

საქართველო

La Géorgie
Indépendante
Nouve mensuelle
OCTOBRE
1937 — № 139

ს ა ქ ა რ თ ე ე ლ ხ ა ვ ლ ი ტ ი კ ე უ რ ი პ ა რ ტ ი ე მ ი ს ო რ გ ა ნ ე .

მ ი ნ ა ა რ ს ი :

მეთაური—მსოფლიო ომის საშიშროება.
უწევია და საბჭოთა «დემოკრატია».
ჯალათის ჯამბახობა.
ბატარისლავას კონგრესი.
ფარმაციული—მშვიდობიანობის მე-32 კონგრესი.
გუმბატი—აბდულ მუგიდ (ტაპა) ზურმოცივი.

ემ. ლომთათიძე—თ. მასარაიის გადაცელებმა.
ბ. ბრიკის მოხსენება ბერლინში.
ყ.—ბერლინი და მოსკოვი.
ნაური—წერილი ამერიკიდან.
რუსთაველის ვინაობა.
საქართველოს ამბები. დ. სხვ. **7. 6. 37.**

მ ს ო ფ ლ ი ო მ ო ს ს ა შ ი შ რ ო ე ბ ა

ვაშობთ მსოფლიოს, რადგან განკერძოებულნი არა ვართ, არც მშვიდნებებს ისპანიის ომს, რომლის წლისთავი ვასულ იელის გადაიხადეს არსავე ბანაკში, თავიდანვე ვერ დაერქმევათა სამოქალაქო ომი, რადგან მოსკოვის მიერ ბლოკად დაგროვილი იარაღი და უცხო რაზმები პირველივე დღიდან ამოქმედდნენ, რასაც შეისევ სხვა შობირდა-პირე უცხო ძალების ამოქმედება მოყვია იმევე იბერის ნახევარ კუნძულზედ. ვერც შორეულ აღმოსავლეთის ომს დაერქმევა წმინდა წყლის საგარეო ომი, რადგან იქაც მოსკოვის მიერ განუწყვეტლივ მიწოდებული იარაღი და მის მიერვე მივლინებული ინსტრუქტორები—აი რამ და ვინ შექმნა ჩინური ეგრ. წოდ. კომუნისტური ჯარები. რამდენი წელიწადია, უკანასკნელნი რამ ებრძვიან ნანკინის ერთნულ მთავრობას, რამდენი ტერიტორია დაიპყრეს მათ...?

და განა ეს კომუნისტური საშიშროება არ დაედო პოლიტიკურ სარჩულად იაპონიის გამოსვლას ვასულ იელის? ჩანს კი—შეგი თავიდანვე იჩინებდა ამ საშიშროების საფუძვლიანობას, ამიტომ ებრძოდას ის, ზნობად იმარჯუებდა კიდევ კომუნისტურ ჯარებზე, თუმცა ერთხელ თვითონაც კი ჩაუფარდა მათ ტყველ!

რას ვეძღვება დღეს? ჩინეთ-იაპონიის ომი!—თითო პრემიასაც კი მიუხედავად მოსკოვს მის პაროკაციულ რაღისათვის! მართლაც, ეს უკანასკნელი წლები მოვლს ქვეყნიერებას ისღა ეკერა ენახე, აი

საცაა დაეჯახებიან ერთმანეთს იაპონია და საბჭოთა კავშირიო. შენისგან გარტყანებული მოსკოვი დათმობას დათმობაზე აყვებოდა, როგორცაა. მაგ., აღმოსავლეთ-ჩინეთის რკინის გზა; სულ უკანასკნელად საკუთარი კუნძულებიც და დასცადა ამურზედ და მმარაოა ბლინებური სტრატეგიულ დახვეწა-ანადგებდა ამ წაჩოქებას მოსკოვში. რაღა გავაგრძელოთ, მოსკოვი ხართბს—ამის საბუთი უთუოდ აქვს მას—, იაპონია დაეჯახა ჩინეთს და არა მას! ჩინეთი, როგორც სუსტი მხარე, იძულებულია მპატიკი დასდოს მოსკოვთან და უკანასკნელის დახმარება ლევალურად აქციოს.

ამრიგად, მხოლოდ ბრისათვის უნდა იყოს უხილავი, რომ მოსკოვის ისევეარული მშვიდობიანობისადმი სინამდვილეში ომისა და დავიდარების თესვაში გამოისატება მთელს მსოფლიოში. მაგრამ საუკუა, ბრმა დაეძახოს იმათ, ვინც მას აჯილდოებდნენ წინასწარ სწორედ ამისათვის. როგორც მკვალითი, გაიხსენეთ ინგლისის ათი მილიონ გირანკა სტერლ. სესხი, მთავრობის ვარანტიოთ: ან კიდევ იმევე ინგლისის სახლგაო შეთანხმება საბჭოებთან, მსგავსი გერმანიასთან დადებულ შეთანხმებისა. მეორეს მხრივ, თუ შევტრთებული სტატები უარს ეუბნებოდნენ საბჭოებს თავის დოკუმში მისი დრედნოუტები ავუნებია, ომის დაწყების უმაღლეს რაღისად აღმოსავლეთში, ისინი არამც თუ ამბავ თანხმებთან, ორ მილიონ გირ. სტერლინგის სამხედრო ვეშებისთვის რთულ ნაწილებს პყდიან მასზე, ეს უყვე

პ-1204

მასწავლებელი იმის, რომ ამ ორ დიდ სახელმწიფოს საბჭოთა კავშირი რეგულარულად ეგვრებათ. ეიცოდა რომ თუ აუტყდათ იაპონიასთან.

ასე არ შეგება მოსკოვის პროვოკაციის დასავლეთში მისი ვითომდა მოკავშირე სადარჩევინო და დაეგვიწყნა, რით გათვდა მოსკოვის პროვოკაციის იტალიის წინააღმდეგ, ხელთა შუა ხელეუბნი პირატების გამო. ნიონის კონფერენციამ მას უარს უთხრა, იტალიის მაგიერ მონაწილეობა მიეღო სენეზელ ხელის შეთვალურობაში. კიდევ მეტი. ერთა ლიგის ყრბობაზე ეყვივაში მას გაუშავს ჯერ მადრიდის, შემდეგ ანკარის მთავრობანი. რომელიც. თვითველი, თავის ქვეყნის კანდიდატურას აყენებდა ლიგის საბჭოს ნახევრად-მუდმივ წევრობაზე. ათათურქმა დასვენდა კი გააკეთა აქვდა მაშინვე პრემიერი ისმეთ ინანვ გადაყენა და არავინ იცის რა ბედით ეწვევა საგარეო მინისტრს რუსეთ არასს, როცა შინ დაბრუნდება.

მაგრამ მოსკოვის პროვოკაციის ისედაც ძალზე და ცემული იყო ენევაში და ამის მიუხედავად სასტიკი შინაური კრიზისი, რომელსაც საბჭოთა კავშირი განიცდის იმ ვამად. მთელი განათლებული კაცობრიობა გამოტყობილი ადგილებს თვალყურს იმ საწინელო ტერორს, რომელიც მუსრს ავლებს, აგერ მეორე წელიწადია, საბჭოთა კომპარტიის, ე. ი. დიქტატურის უყანასკნელ დასაყრდნობა ძალს. არ დატყენილა არც ერთი დაწესებულება. არც ერთი ორგანიზაცია, უმალესიდან უმდაბლესამდე, რომლის მეთაურები არ გაეკლტათ. არ დაექვევდებიოთ, არ გადავსაბლებიოთ, ამ არ გადაყენებით სამსახურიდან. არა ნაკლებ ავირეგებს ყველას აბარებს კომუნისტების დევნა-ეკლტა. და მერე რისთვის! საბჭოთა სამშობლოს დაღატოების!

ეს ანტიკომუნისტური ტერორი, რომელსაც დიქტატორის სიგიჟეს აწვევს, ნამდვილად კი შეშინილი ველოურ პირობებიდან გამოშინებულებს. ბოლოს უღებს წინააღმდეგ ილუზიებს. ვითომ საბჭოები ველოკოტური ვითორმაღურ და მხარე მდგომარეობისავე მიემართებოდნენ; და, პირიქით, ყველაში იმსუვლებიან იმ რწმენით, რომ დღეს თუ ხვალ ამოვარდება საშინელი ქარიზხალი და ქვეს ქვანდარ დასტყვევებს ბოლშევიკების ოცი წლის ეგრ. წოდ. მიწვევებიდან.

ამიტომ არაა ვასაკვირი, რომ კავკასიის რესპუბლიკების, უკრაინის და თურქისტანის სახელით გადაცემულ დასაბუთებულ მემორანდუმს არასდროს არ გამოუწვევია ისეთი ინტერესი ენევაში, როგორც წელს. საერთაშორისო პრესამ განსაკუ-

თრებით აღნიშნა იგი და «Journal de Genève»-ის მეთაურში მოტანილი იყო მისი არსებითი ნაწილი. თუ რეგულარული მოძრაობა მოწოდდა საბჭოთა კავშირში, ერთა განათვისუღლებლის დღევ მოხლოებულა—აქვებდნენ დასვენას შეითყველი.

მაგრამ კიდევ უფრო ნაკლებ ვასაკვირია, რომ სტალინი, ნამდვილი ტყვე თავის დიქტატურას, ყოველივე ღონეს იღებს, ცეცხლი წაუკიდოს თუ გინდ მთელს მსოფლიოს და მით საბჭოთა ერების ყურადღების ცენტრი შინაურ კრიზისიდან სავარჯო კრიზისზე გადაიტანოს. ამას მიუხედავად სწორედ ენევაში და, რაც ყველაზე საყურადღებოა, არა თუ მტრები, მეგობარნიც, მოსკოვის მოგზავნილს ლიტვიონს, წინააღმდეგ უსაბუთოდ საშუალებას, თავისი დამრღვევი რელი ეთანაზა ეფიფეს საერთაშორისო კითხვების მოგვარებაში.

ერთი ასეთი კითხვა, როგორც თავის თავად მოსახელდება, ისპანიის კრიზისი იყო. ეგრ. წოდ. ჩხურელოვის პოლიტიკიდან, რომელსაც წელიწადზე მეტს აწარმოებდნენ, არაღერი გამოვიდა; ისპანიის ორთავე ბანაკს განუწყვეტლივ მიდის ყველა იდრი სურსათი და მონაბლისნი. და ამაში ყველა იდრი სახელმწიფოები თითქმის ერთნაირად არიან აღნიშნავენ. მაშასადამე, თუ ასე ვაგრძელდა საქმე, ომი უფოდ გადალახავს ისპანიის სახელტებს და მოხდება ის, რაც მოსკოვის სწადია. ამიტომ გადაწყვეტილ იქნა მოსალოდნელია უნას გამოწვევის კითხვა ერთხელ და უყანასკნელად დასრულებს ლონდონის საერთაშორისო კომიტეტში და, თუ ეგრე მოტირდნენ, თვითველი სახელმწიფოები იბრუნებს მოგმედილის სრულ თავისუფლებას.

მეორე კითხვა, რა თქმა უნდა, ჩინეთ-იაპონიის კითხვა იყო. ის ირწოდა ერთა ლიგის მიერ, მანჯუკუოს გამო, დაარსებულ 23-ს კომისიაში. თუ ვაინსენებთ, რომ ამ კომისიის თავმჯდომარეობად დატყვის საგარეო მინისტრი. თავის თავად ცხადია, რომ კითხვა, ფაქტურად, წინარე ოკეანეში დაინტერესებულ დიდ სახელმწიფოების საგარეო მინისტრებმა ვანიციდა, და 23-ის კომისიის, შემდეგ ლიგის საერთო ყრბობას. მათ თვეს მიწვეული შეთანხმება, დადგენილების სახით, მიადებინეს. კულისების ამ გადაწყვეტილ თათბირში, როგორც იაპონია, ისე გერმანია და იტალია მონაწილეობას არ იღებდნენ; სამაგიეროდ შეერთებული შტატების წარმომადგენელი დიდ როლს თამაშობდა იქ.

რა დაადგინეს ისა. რომ მოწვეული იქნას დაუყოლებელი კონფერენცია ცხრა სახელმწიფოსი, რომელნიც მონაწილეობას იღებდნენ ვაშინტონის კო-

წყურყურეციაზე. 1922 წელს. მართალია, ვაშინგტონის შეთანხმება, სახელგანთქალების შეხვედრის წესაზე, უკვე არაა ძალაში, რადგან იაპონიამ, ერთ წელშივე, უარყო იგი, მაგრამ მეორე შეთანხმება ჩინეთის ტერიტორიალურ ბელუზღებლობის შესახებ, ჯერ არავის გაუუქმებია, და თვით იაპონია დღესაც არ სთვლის მას გაუქმებულად. აი, რატომ დადგინეს ქვეყნაში, რომ სწორედ ცხრათა კონფერენციამ უნდა ჩამოგდოს ხაგი ჩინეთსა და იაპონიას შორის. კონფერენცია 30 ამ თვისთვის აიხს დანიშნული და ჯერ არ იცან, მიიღებს თუ არა იაპონია მონაწილეობას. ფიქრებზე აგრეთვე გერმანიის და საბჭოთა მიწვევას, მათ ხომ მონაწილეობა არ მიუღიათ ვაშინგტონში.

აი, მოკლედ, საქმის ვითარება. ჩაურევლობის კომპროტო უკვე შეუძობს ლანდონში, ცხრათა კონფერენციაჲ ჩქარა გაიხსნება ბრიუსელში. გეოხეველმა იცის, რომ დავა რა დაჯგუფებასა შორის იწარმოებს: ერთის მხრით, იაპონია-გერმანია იტალია, ანუ ანტიკომინტერნის ბანაკი; მეორეს მხრით, ინგლისი-საფრანგეთი-ამერიკა. საბჭოთა კავშირი მეორე დაჯგუფებას ეკუთვნის, მაგრამ საიდუმლო თათბირში მისი წარმომადგენელი ძვირად ღირსი წევრია. საქმეში ვიღაპარაკეთ ზეითი, რატომ: მოსკოვი ეტრფის არა საყოველთაო მშვიდობიანობას, არამედ საყოველთაო ხანძარს!

მაშინადაც, მდგომარეობა ერთობ სერიოზულია. მოქმედების თავისუფლება ისპანიის მიმართ, ან კიდევ ცხრათა კონფერენციის ჩაფლვა და მით ჩინეთ-იაპონიის ომის გაგრძელება. უკვე ნიშნავს საყოველთაო ომის შესავალს. ნუ გგონიათ, რომ მოსკოვის შანსები მცირებ, მისი დამარჯვებია ძალა აქამომდე დაწინაურებულ დიდ სახელმწიფოთა ურთიერთ შუღლსა და მეტოქეობას ემყარებოდა. მართალი იყო, რომ სწორედ მთ იცნეს, დაეხმარებინათ სერბები, ეკონომიურად, ტექნიკურად კრემლის მედარჯეთი, არ იძლევა დიდ საბუთს, რომ ეხლა მინც შეხსლებენ ისინი ერთგვარი მოდუსის გამო ნახვას მოხელთა ომის საწინაშეობის საბოლოოდ დასაწყევად.

ამ არაჩვეულებრივ საერთაშორისო კრიტიკულ ვითარებაში, რომელსაც ერთთვის საბჭოთა დიქტატურის უმაღალითა შინაური კრიზისი, თავისთავად ცხადია, რა უნდა იყოს ჩვენი, ჩაგრული ვრთა, და მათ შეთაერთა სადღესობა ამოკანა: სამეფო ვრთობა და დისკალინა. უკიდურესი სიფიქრულე და მიხანსწიწილი გაბედული მოქმედება. ვისაც კიდევ შეჩერება თვალთა ხედვა და ყურთა სმენა, უკვე

იცის, რომ საბჭოთა სამეფობელში ჩაგრული ერთი სულჯანაბელი უცდიან ვითარების განვითარებას შინ და ვართუ, არ ეგებინან მოსკოვის ანკესზე და მისი საყოველთაო ტერორი ვერ იწვევს მისიურ გამოსვლებს. ნამდვილი სტრატეგია იმაში მგვამართობს, რომ გამოხვიდუ არა მაშინ, როცა მტერს სურს, არამედ როცა შენ თვითონ დანიხავ ამას საჭიროდ.

დიდია საქართველოს და მის მეთაურთა პასუხისმგებლობა. თუ წინედ ქართველ ერს ბედმა არ გუნა რომანოვთა იმპერიის მთელი დემოკრატიის მეთაურება, დღეს მისი სითამაზე და სიამავე საბჭოთა ჩაგრულ ერების წინა რაზმში დგამაში მინც უნდა ვამოიხატებოდეს, ბრძოლის ველზედ.

თენივ ზე საპროთა „დემოკრატია“

(უკურნ. დე კენ. 1 წერილი 29 სტაბი.)

ველა საბელმწიფო მოღევეს ახსოვს მარშალ ტუშაჩევსკის ტრაგიული ბოლო, რომელიც დახვრიტეს შვიდ გენერალთან ერთად, ეიდერ სამხედრო პირების—მათი მეჭვიდრეების—სასამარხოლ ვამოიტანდა თავის მსუჯერს. ეს მისსილიანი ახანოს მოგონება, გამოაშკარავება იმის, რომ ს. ს. კავშირი. რომლის ჯარს თავი მოეუკეთეს საუკეთესო ხელმძღვანელების დახვრეტით. არ წარმოადგენს ძალას, რგორღე ამას ფიქრობდენ.—უკვე ადრე ეს აბრკოლებს ლიტვინოვის მუშაობას აჲ. შეიძლება ამ ეუბედ უნდა მიეწეროს ის დამარცხებები, რომელთაც ზედიდედ განიცდის საბჭოთა დიქტატორთა ეენევაში: ნიონის პროტოკოლები, ისპანის ვარე მოცვა, სანკიციბი იტალიის და იაპონიის წინააღდეგ და სხ. ეხლანდევ სესისაში ერთა დივა ყურთა უგდებს მოსკოვს. მიზეზი? დაიწყეს სინამდვილის გაგება და ხედავენ, რომ საბჭოთა ბუმბერაზი თიხის ფეხებიანი გეოგრაფია.

თუ ვაბუდეს და სინამდვილეს პირდაპირ შენედეს სახეში. ეს იმიტომ, რომ ძალიან სახილავთა ილუზიები საომარ დარეში. მაგრამ რატომ უნდა შეჩერდენ აჲ? რატომ უნდა მიეცნენ ოცენებს სხვა დარეებში? ერთი უდფად ფიქციათავანი, რომელსაც სტალინის დიქტატურა მეტად ედელაუბება, არის საბჭოთა „დემოკრატია“. მოსკოვი დემოკრატიის ფაქიანად აცხადებს თავის თავს. ამით უნდა იბიზრალურა ძალეები შემოიკრიბოს ვარეში და უხელმძღვანელობს მათ ფაშისმის წინააღდეგ. საბჭოთა განხრახნავა სრულებით მშვიდობიანობისკენ არაა მიმართული. მაგრამ ს. ს. რ. კავშირის სისუსტედ, რომელიც ახე ტრაგიულად ვაწიშვლად. ცხადყოფის, რომ თუ კრემლი სანკიციბეს და მოქმედებს მოითხოვს, თვითონ კი არ იძლევა საამისო სამხედრო ძალას: სხეუბდა უნდა დავარდნა იხსილდ, ხოლო მოსკოვი ახლობელ ომისკან საარგებულს მიიღებს.

სიტყვებით თავი აზავინ უნდა მოიტყვილიოს.

უნდა გავიგოთ, ნამდვილად რას წარმოადგენს ეს საბჭოთა დემოკრატია. აქვს რაიმე ღირებულება სტალინის ახალ კონსტიტუციას შიგნით უწინაროტი ცვლილებას. ს. ს. რ. კავშირში, თუ უნდა მხოლოდ მოგვიჩვენოს ეს ცვლილება? წითელი კონფედერაცია ერთმანეთს ვიღოსინ იდეალს ახორციელებს: ყველა ერს ანიჭებს თითოელომრავლის სრულ თავისუფლებას. ამავე საფუძველი საბჭოთაობა ერთად ლიკაში შევიდნენ და ის დღევანდები, რომელთაც წინააღმდეგობა მისცეს რეჟიმს იტყობს დაპყრობილ და ფეხით ვათელილ საქართველოს სასარგებლოდ, ახლა ცდილობენ, ირწმუნონ, რომ მათი სტრეგიული ბოლოს და ბოლოს განხორციელდა. რასაკვირველია, უფრო სასაიმოვნოა იმის ფაქტი, რომ ყველაფერი კეთილად ეწყობა: სინდის შეუღლა დამშვიდებული იყოს. მაგრამ სინამდვილე, ფაქტები სიტყვებს რა ფასს აქვს, თუ დე პოლიტიკაში, თუ დე სამხედრო საქმეებში. წითელი დიქტატორის თავისუფალ დემოკრატიების წრეში მიღებულ ახრის მათი მოქმედების დაავადება, მათი აუცილებელი გავრტრების გზა.

ამ მხრივ ყურადღება უნდა მიექცეს იმ შემოკრძღვს, რომელიც ს. ს. რ. კავშირის დაზარალები ირების წარმომადგენლებმა გადასცეს ერთად დღის საერთო ყრილობის თავჯდომარებს. ეს დიქტატორი აღნიშნავს ზოგიერთს იმ წინააღმდეგობათაგანს, რომელიც სავსეა საბჭოთა ახალი კონსტიტუციაში. «კონსტიტუციის 125, 127 და 128 მუხლები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სიტყვის, პრესის და კრების თავისუფლებას და მოქალაქის, მისი ღირს და კორესპონდენტის უფლებებებს, წინააღმდეგობა უწევს არა მხოლოდ მხელს. რომელიც ახსნავს ს. ს. რ. კავშირის საფუძველად პროლეტარიატის დიქტატორებს. 135 მუხლი ადგენს საყოველთაო კენჭის ყრას ყველა მოქალაქისთვის განურჩევლად სქესისა. ხოლო 126 და 141 მუხლები უზღუდავს საბჭოს (პარლამენტის) კანდიდატების არჩევას ანიჭებს კომუნისტურ პარტიას, რომელიც ითვლება ყველა სოციალურ ორგანიზაციისა და სახელმწიფოს მმართველ ლერძად. 30 მუხლის ძალით უმაღლესი საბჭო გამოცხადებულია ს. ს. რ. კავშირის ხელმწიფობის უმაღლეს ორგანოდ, ხოლო 49 მუხლი მთელს ქალაქებს აძლევს პრეზიდიუმს, ანუ უფრო სწორად, მის თავმჯდომარეს, რომელიც უფრო თვითონ დიქტატორი იქნება. 10 მუხლის თანხმად კანონი იცავს შემოსავლის, შემოსავლის და სასოციალურ ბინის ინდივიდუალურ საკუთრებას, აგრძელებს მეცხედრობას. მაგრამ 4 მუხლი აცხადებს, რომ ს. ს. რ. კავშირის ეკონომიური საფუძველია სოციალისტური სისტემა და სოციალისტური საკუთრება, დამყარებული ორგანოს შედეგი კერძო საკუთრების გაუქმებისა.

17 მუხლი ამბობს, რომ კონფედერაციები შეიძლება ყოველ ერს შეუღლა თავისუფლად გაიფიქროს კავშირიდან. მაგრამ კონფედერაციის 11 რისხულ-

ლიკაში ათი კალიონ დაპყრობილია და დღესაც სამხედრო ოკუპაციის ქვეშ იმყოფება. უკრაინის, კავკასიის, თურქისტანის პერიოდული აჯანყებები სისხლით იყო ჩამძვნილი. შემორანდული აღნიშნავს, რომ დღეს კრემლის წინააღმდეგია ამ რესპუბლიკებში ყველა ვარდა მის მიერ დანიშნულ პირებსა დახვრითა ქართველ კომუნისტთა მეთაურები, რომელთა სათავეში მდებარე იყო. უკრაინაში ლიბერტო იძულებული იყო თავი მოეღო, როცა საბჭოთა წინააღმდეგობის საბჭოთა კავშირში წმინდა ხდებოდა. ცალკე რესპუბლიკების ახსნა-შინა ცალკეობის სიტყვაა. ახალი კონსტიტუციის 6 მთავები ამ სახელმწიფოებს ვითომც უდგენს საკუთარ აუმაღლეს საბჭოებსაც და მთავრობებსაც. მაგრამ მთელი დემინსტრაცია, სასამართლო და სახალხო განათობაც ეკუთვნის მოსკოვის სახელს. რაც შეეხება ეკონომიას, დინასტიებს, მრეწველობას, კომერციას, კლავტ. მეურნეობას და საბჭოთა მეურნეობას—ყველაფერი კვემდებარება მოსკოვის საკუთრების ალარფერი რჩებათ, რადგან სოციალისტური წყალობით მოსკოვი დაპატრონა კავკასიის ნაფოს და მარკანდის, თურქისტანის ბაზას, უკრაინის ქვანახშირს, რკინის და ხორბალს.

ერთა ლიკას დღეს არა სცალია ამ მშობლიურ ბინათვის! ხოლო ეს ხომ მისი უფლებაა. მისი მოვალეობაც, დღესგათქმა ანგარიშს გაუწევინებს უსათუფ ფაქტებს. საბჭოთა სიტყვის მონაწილის დროს გათხრებენ, რომ ეწინის პრესტიჟის დაცვა უნდა მიეწოდოს სამართლიანობის შეგნების შესუტლებას და ეს ბოროტება წარმოადგენს იმ დაუწოდებლს მუშაობას, რომელსაც აწარმოებს კრემლი უფლებების და სინდისის შეგნების და ყველაფრის იმის წინააღმდეგ, რასაც ის უწოდებს მბურეუბნით უკრძორწმუნობას და რაიც არის თანამედროვე ცივილიზაციის სამკვიდრო. მაკიაველის მეცხედრომ, ლენინმა განაცხადა, რომ ყველაფერია დასაშვები მესამე ინტერნაციონალის ჯასამაგრებლად. ამის შემდეგ აწარაა ყველასათვის, თუ რა ფასი უნდა ქონდეს საბჭოთა სიტყვას.

ჯალალთის ჯამბაჯობა

ვიღისის პირველ რიცხვში ტფილისში დახვრით ბუფე მივიწის მეთაურობით შვიდი კაცი. მათ შორის ნ. ქარცივაძე.

ბ. მდივანი და ნ. ქარცივაძე ამა ვინ დაიჯერებდა, რომ ბოლშევიკების სისხლიანი გონებაც აქამდის მივიღოთ? ვერ რა უნდა ქონდეს ნ. ქარცივაძეს, ამ სწვტკ ქართველ პოლიტიკურ მოღვაწეს და უმწიფელო პარტიულ საერთო მ. მდივანის ამაღასთან? როგორ შეეძლო მას, დამკომის (დამოუკიდებლობის კომიტეტის) ყოფილ თავმჯდომარეს, შეთანხმებას ქვეყნის მოვალეობებს, რუსის ჯარით საქართველოში შემოჭრულ უარლებს? რა ჩვეულებული იქნება გან, «კომუნისტის» უბრალო კორექტურულ შეკომამ მივიღო. მაგრამ მოგსტყუდით! სისხლიანი კრემლი იმაზედ უფრო

*) შემორანდული დაიბეჭდება ჩვენი გამოცემის შემდეგ ნუმერში. დ. ს.

ჯამბახი აღმოჩნდა, რის წარმოდგენა ვაცხვებულ ღანტახისაჲს კი ვაუქირდებოდა. კოლა ქარცივამ და ცნობილი ბაქტოროლოგი, სრულიად აპოლიტიკური და უმწიკრო ადამიანი ვ. ელიაძე ბუდუ მდივანს წააკლეს. მაგრამ არა იმიტრია, რომ ჯალათების სჯეროდათ მათი უკანასკნელთან კავშირი, არამედ თავისივე გუშინდელ აღსონების გასაწინააღმდეგოდა. მათი თავის მოკვების გასამართლებლად, რომ ეს ასე არ იყოს, შავინ ბერია და მოსკოვი სასამართლოს კარებს ვალდებდა. სამავალითო პრესის მოაწუხებდა და ამ «ვადვირის» საუკეთესოდ გამოიტანდა. «სასამართლოს» დახურული კარები უსამართლობის და თაღლითობის საუკეთესო მაგალითი.

და მართლაც, ჩვენ კარვად ვუწიით, ქარცივამ დიდი ხანი აქტიურ მუშაობას ჩამოსტეგა. მან კარვად იცოდა, რომ ჩვე ვუხდამუნ დასტეგდა და რამე მოუფიქრებელი ნაბიჯით თავსაც და მის მეგობრებსაც დიდ ხილვითი ჩაატეგებდა.

მეუ რისთვის დახვარტეს უდანაშაულო ადამიანი?

ამის გასაღებს თვით საბრალმდებელი თქმი იძლევა. ბერია და მისი «სასამართლო» ცილობის, ბრალდების შემდეგ ევრსია ვაძაგაროს; ის ამბობს: «ქართველ ტროცკისტებმა ბ. მდივანის სახით შეტყვევებლივ საქართველოში კართეული მენშევიკებთან და სხვა ანტიბრესიანთა პარტიების ნაშთებთან, ხოლო სახლვარ ვარდნ ე. კოლაძისთანაჲს. აი, ბრალდების მთავარი პარტი. სხვა დანაწილნი—«დოღვირის» სანტობა, ჯამუშოება, მენგელოება და სხვა—ამ მთავარ ბრალდებზედ ევმარტება და მისგან გამომონიარობს. მაგრამ, როგორ შევალთ ბერისა და მის დამკვირვებლ დახვარტებულ საზოგადოება დაეჯერება, რომ მდივანს მენშევიკებთან და ე. კოლაძისთან კავშირი ჰქონდა. თუ ბრალდებულზედ ვრთ მენშევიკს შინც არ გამოაბამდენ? და აი, სურათის სრულსაყოფად, ვამონახეს კ. ქარცივამ, რომლის წარსული, პოლიტიკური წონა და სახელი სწორად უნახუნებდა ჯალათების მუხანათურ გეგმას. ის მონათლეს ბ. მდივანის და კომ. მოკავშირეს! მაგრამ ეს ვიდრე არ იყო საქმისი; საქმის იყო, რომ ეს ამოკავშირება თვით კ. ქარცივანს და ბ. მდივანის ჯგუფს ეცნო. აქ კი სასტიკად დამარცხდნენ ბერია და მისი «სასამართლო». ვერც ჩეკის სარდადებმა, ვერც ინჟინიტორულმა წამებამ ქარცივანს ასეთი ყლბი აღსარება ვერ ამოგლეჯა და ბერიც იძულებული ვაზდა «სასამართლო» კარები დახურა. ქარცივანი და სხვების ნაშთელი ჩვენმა საზოგადოებებს დაუმალებს და ჩეკის მიერ მომხსნული წლაპარი ვარვ და უშეშარიტებად გამოიტანეს.

მაგრამ შესლო კი მოსკოვმა საქმის ნაშთელი სარჩლის დაშლავა, ხალხის მოტყუილება? თუ კომუნისტურ პრესას დაუჯერებთ, უუცვლელ მესმის. მაგრამ ვინ არ იცის, რომ კომუნისტური გახუთების თვით კომუნისტულად დღეს აღარაფერი სჯერათ. ამის ვამო საქართველოში უკვე შემუშავდა ტრადიციო სხვაგვარი პრესის, პრესის არადაწერილის, არამედ ზეპირის, ყურთიდან-ყურში ვადეც-

მულის, რომლის რედაქტორები და თანამშრომელი მთელი საქართველოა. აი ამ პრესისი «სასამართლოს» ნაშთელი ამბავი მთელი თავისი სიგრილიანი ვამოგორდა. დღეს სამშობლოში ვვრდამ იცის, რა მობდა «სასამართლოს» დახურულ კარებში; როგორ ებირათ თავი ბრალდებულთ და კერძოდ კ. ქარცივანს. ცხადია, იგი ჯალათების თვალთმაჯობის არ გადგაგორდა, ჩვენი შეთხვეული წლაპარი თავისად არ აღიარა და მისი ბ. მდივანის ჯგუფზე მიყვება ბოლშევიკების შინაპარტიული ანგარიშების გასწორების განზრახვით ახსნა. ამით მან ბერიას ნილბამ ჩამოგლეჯა, რაც «თავისუფლად» საქართველოში დაუსჯელი ვერ დარჩებოდა და მისცა სამუდამოდ დაადუმეს.

ქარცივანის ამ სწორ შედგომებს დასტეგის აქლებს ბათეში უკანასკნელი «საოცესი». სადაც უკვე ღია კარებში ვამოიყვანეს ჩეკაში დაშინებული, გატეხილი ხალხი ლორთქიფანიძის და ლალაის მეთაურობით და მენშევიკებთან შვიდრო კავშირზე ვრცლად აღაპარაკეს. აქაც იგივე სურათი, იგივე ჯამბახობა, აქაც მენშევიკებანი ც. კოლაძეებზე. სასამართლო, კოლატაქი კავშირი, მაგრამ «სასამართლოს» საჯარო სხდომებზე არც ერთი მენშევიკი აღბდა, მათაც დახურულ კარებში ვანსჯიან და დახვარტენ.

ერთი სიტყვით, მთელ საქართველოში სწამოვების ძველი კომუნისტები დიოიკური წმინდა, მათთან აყოლებულ ქარცივანებს და ვლიაქებებს, რომელთა დანაშაულებმა მხოლოდ იმაში ვამოიხატება, რომ ისინი საქირონი არიან ვანწირულთა დახვარტის განსამართლებლად. მაგრამ, საუკეთა, ამან უშველოს ვანწირულ რეჟიმს, მისი აღდგენისაკენ სწრაფი სვლა შეაჩეროს. მას შემდგომმა უკვე დაუდგა, ამიტომაც ბუზბები მწარედ იბნენიანია.

ბ რ ა ტ ი ს ლ ა მ ბ ს კ ო ნ გ რ ა ს ი ი

ერთა ლივის დამშმარე ასოციაციათა ინტერნაციონალური უნიონის კონგრესი წელს უფრო ვაკენიანებით შეიკრბა; ვინმე ჩვეულებრივი 28 იანვარს და დაიხურა ვილისი. მას ადგილი ჰქონდა ბრატისლავაში (ჩეხოსლოვაკია) პრადის მაგერ, წინააღმდეგე წინააღმდეგ განზრახვისა და უკვე ამ სატახტო ქალაქში ოფიციალურად მიიწვევისა. ეს ცვლელენა უეჭუელია აიხსნება აღმოსავლეთ ევროპის დღევანდელ განსაწირებულ მდგომარეობიდან ვამოიხსნარე დაბლობმარტიური მოსახრებებით. ბრატისლაველი სენატორი სტოლოვა კონგრესის წევრებს ვენაში შევანდა, სადაც ავსტრიის ასოციაციამ მათ სთხოვა ორი დღით იქ ვაჩრებულ იყვენ ამ ქვეყნის მდგომარეობაზე და მასთან ვაკევირებულ საკითხებზედ ართა ვაცუელი ვამოცულისათვის...

კონგრესი დღიდალი ხალხი დაწვიურ, ჩეხოსლოვაკია, თურქეთი და სალბანეთი განსაკუთრებით ბრწინვანად იყვენ წარმოდგენილი როგორც დელეგაციების ბარისსაჲანობით. ისე შრავალიცხო-

ვანობით. პირველის დღეევაციას მეთაურობდენ ცნობილი სენატორი სტოფოლა და ამ შემთხვევისათვის სპეციალურად მოხმობილი ნიჭიერი დამამტკიცებელი, სლავიცი, ჩეხოსლავაკიის ელჩი პოლონეთში, სავარტო სამინისტროს გამგე იან იანი. მეორეს—საფეთესი მწერლები და შეცნირებები ისტამბულის უნივერსიტეტის რექტორის გუბლი ბიზელის ხელმძღვანელობით; მესამეს—ავტორიანი ყოფილი ელჩი კოლშელი. ქნ მალატერ სელიე, ყოფილი მინისტრი ბორელი, მთავრობის ყოფილი თავმჯდომარის. ერთა ლიგაში მუდმივი დელეგატის პოლ ბონკურის წინამძღვრობით. კერძოდ რაც შეეხება ასოციაციებს, რომლებიც ჩვენ გვიანტრეგისებ. უკრანისას წარმოადგენდა ვარშეიდან მოსული პროფ. სმალსტოცი და საქართველოსას—ნ. შაფიშვილი.

28 ივნისს დილით, როგორც ჩვეულებრივად კონგრესის გახსნის წინადილი ხდება, უნიონის ბიურომ იქონია სხდომა; ნაშუადღევს კი მისმა საბჭომ, რომელსაც თავმჯდომარე როდენმა მოახსენა ლიუროს დადგენილებები კონგრესისათვის წარსადგენ საკითხების შესახებ. მან სთქვა, სხვათა შორის, რომ თანხმად თეი პალესტინის ასოციაციის წინადედების, რომლის დღეევაცია კონგრესზე ვერ მოდის და რომელიც თეი ავტორიანი რეპრეზენტის პროექტისა აღმსავლეთ ვერპაის ებრაელების მდგომარეობის შესახებ, ბიურომ დაადგინა ამ საკითხის გადადება. ამაზე ჩეხოსლავაკიის ებრაელ შეტყობის ასოციაციის წარმომადგენელმა შაიგულისმა მოვთხოვა პასუხი. ჩვენ მასთან ვაწარმოეთ მოლაპარაკება და მისგან თანხმობა მივიღეთ.

29 ივნ. დილით გაიხსნა დიდის ზეიმით ბრატისლავას უნივერსიტეტის დარბაზში მე-21 ყოველწლიური უნიონის. ზეიმს დაესწრო და დიდი პოლიტიკური სიტუაცე წარმოსთქვა ჩეხოსლავაკიის მთავრობის თავმჯდომარე პოჯიმ დამხურავად მიესალმა სტუშრებს. მას დაესუსხა ჩვეულებრივი შეტყობეველთბით უხუცად დელეგაციების სახელით პოლბონკურმა და უხუცად ჩეხოსლავაკიის კრს წარსტებდა. მდგომარეობის შესაფერო სიტუაცი წარმოუდგინა შემდეგ, თავმჯდომარე როდენმა წარმოუდგინა კონგრესის დასამტკიცებლად ბიუროს გადასანიჯული და საბჭუმის მიერ უვე მიღებული დღის წესრიგი.

ამ უფე გახსნილიყო 1934 წ. დაწყებული ინტრიგების კვანძი, როცა საბჭუმთა კავშირის ერთა ლიგაში შეეყანას ამზადდენ და ამტკიცე მისთვის უნიონში ადგილის დატლაც საჭიროდ მიანდათ. არასახსრველ ასოციაციითა (საქართველოს, უკრანის და რუსე მიგრანტთა) თვიდან მიტკილება პირდაპირ შეიტანეს ფოლგსტონის კონგრესისათვის გამადებულ რეპროლიუციის პროექტში. მის ავტორად გამოყვანილ იქნა ჩრდილო ამერიკის დიდ ასოციაციის წარმომადგენელი მალკომ დევისი, რადგან ამ ასოციაციის გაელენა უნიონში განუხსნდებელი იყო და თეი დევისის უფლად განსაუჯრებშით დიდ პატივსა სცემდენ. მაგრამ მოხდა მოულოდნელი ამბავი: ფოლსტონში გამგზავრების წინადელებში დევისის შესებდა ენევენაი ნ. შაფიშვილი, ვაცნო მას

მდგომარეობის ნამდვილი ვითარება, დაუშტკიცეა განზახებული რეპროლიუციის ყოველად შეუსაბამობა და სთხოვა, უკან წაელთ თათვის პროექტი. დევისმა მადლობა უთხრა შაფიშვილს საკითხის გამორკვევისათვის და შეპირდა. პროექტს უკან წაიღებდა. ამასთანავე საქართველოს დამამტკიცებელნიცინადე უკრი კომიტეტის სახელით მისმა თავმჯდომარე მალკომ უნიონის არტული წყირალი მიწაბათა, სადაც მოავონებდა მას საქართველოს მდგომარეობას და მოუთხოვბდა, თუ რამდენად სამარტკენიო იქნებოდა ამ ქვეყნის ასოციაციის დამტკიცება.

დევისმა დაპირება პირნათლად შესარტულა: ფოლსტონში ბიუროს კრებებზე განახტება, რომ მას თათვის პროექტი უსაფუველოდ მიანჩი. და უკან მიაქეს, რამაც ძლიერი შთაბეჭუტლება მოახდინა. ბიუროს მოახსენა აგრედვე მალკომის წყირალი. ამანაც შესაფერისი გაელენა იქონია და ასე გადასაბტვლად მომზადებული საკითხი სრულად მოახსნილად იცნენ, რითაც ავტომატურად უკრანისების და რტუსების ასოციაციებც statu quo ante-ს პირთებში დარჩნენ...

მაგრამ მოწინააღმდეგეებს ამით იარაღი არ დაუტყობია. სწორედ ამ კონგრესზე მოავტრეს უმთავრეს იარაღებად ანრი ბოლენის გამოყვანა, რომელიც უნდა გამხდარაციო ახლო მომავალში უნიონის თავმჯდომარედ და მამასადამე საჭირო იყო მისთვის სახელის შეწნა ასეთი გამოსვლების მონუბით. შესასმინევი ორატორი, ბოლენი პირველ ხარისხოვანი იურისტიცია და როგორც ასეთი, თავმჯდომარედ არჩევის თანავე შეუდგა უნიონის სტატუტის შეცვლის საქმეს—მისი ინტერვად მუხახავებდა, რომ არა სასურველი ასოციაციები ავტომატურად გამოყარდნილიყვენ უნიონიდან. მართლაც, მან გლახავფის კონგრესის წინ, ვასულ წელს, ბიუროს სხდომაზე გაატარა ცვლილება, რომლის ძალით უნიონის წყირად შეიძლება იყოს მხოლოდ ისეთი ქვეყნის ასოციაცია, რომელიც წყირათა ერთა ლიგის ამ შესაძლებელი კანდიდატი. ნივინდან დასტრებილი ქვეყანა ვერ ჩაიცილება შესაძლებელ კანდიდატად, ქართველად უკრანელ ასოციაციები უნიონში ადგილი არ აქვს! ასე შეცვლილი სტატუტი ნორმალურად იცნო გლახავფის კონგრესში—უკრანენ შეამჩინა შიგე გატარებული დამალული, უღლისი მიზანი—და მიიღო ის.

შემდეგ, ვინიდან ამდენი სნის წყირების უმჯრად გამპორტება უებრბული იყო, გენერალურმა მდივანმა რუსისნმა შეტანა ბიუროს ისეთი შენიშვნა, რომლის ძალით ენებო რჩებნამ უნიონში ცალკე კატეგორიად, მუდმდელი უფლებით. ეს ჩამოკვეითებია, უფლებების შეზღუდვა ოფიციალურად აცნობებს ქართველ და უკრანელ ასოციაციებს წარსულ სტატუმებში. ბოლო ამთ თავითი პოზიცია დიდხანს ვერ გამაარკვეის ამ საკითხში. დაბოლოა, ჩვენი ასოციაციის სახელით შაფიშვილმა პროტრესტი განუტება ბიუროს და მოითხოვა ამ საკითხის გადასანიჯვა და ქართველი ასოციაციის სრულ უფლებებში აღდგენა. გარდა ამისა შაფიშვი-

ლმა წარადგინა პროკურტორ გვარამია დიპლომატიკური საკითხის დასაყრდენად. ეს უკანასკნელი, სტატუსის ძალით, დღის წესრიგში ვერ შევიდოდა, რადგან ის გვიან წამოყენებული იყო. რადგანაც როდენმა განსახილველი საკითხები ჩამოსთავა, დასინა, რომ არის საკითხები, რომელთა გადადება ბიურომ საჭიროდ დაინახა. ესაა პალესტინის და სპარტაგელის ასოციაციების წინადადებები. მაშინ სტატუსზე გავიდა ს. შავიშვილი და მიუხედავად ხელის შეშლისა თავმჯდომარის მხრით შემდეგ სიტყვა წარმოთქვა:

«საქართველოს საკითხი უცნობი საგანი არაა. წარმოდგენილი რეზოლუცია ემარტება ნათლად. ურყე და უდვილ ფაქტებს. საქართველოს საკითხის შესახებ ხანგრძლივი მსჯელობა იყო და იგი საღვთადიანად შესწავლულია ერთა დღის დამხმარე ასოციაციათა საერთაშორისო უნიონის წრეში და თვით ერთა ლიგაში. ამ დარწმუნებულ განხილვის და სრულ შეწყვეტის შემდეგ იყო, რომ ერთმხედ და მფრთხილ რამდენჯერმე ერთხმად გამოიტანეს ნათელი და გააყველია რეზოლუცია. რომლებიც მოკლებული არიან თვალყურს ორპარტიან კაბინეტულ ასოციაციის წინადადებას მხოლოდ ჩამოსთავის ფაქტებს, უფრო ცნობილ და საერთაშორისო კონსტრუქტურ დაწესებულებათა მიერ გამოცხადებულს, რომლებიც ადასტურებენ, რომ ჩადენილი იყო უსამართლობა საქართველოს მიმართ და ეს უნდა გამოსწორდეს; ეს იოქვა. და თუ ჩვენ დღეს მოეთხოვრებ თქვენგან განიმჯროთ კვლავ ის, რაც გითქვამთ წინადა, არა უბრალო განმჯროებისთვის, არამედ იმიტომ, რომ თქვენ მიერ მიღებული რეზოლუციის შემდეგ მოხდა ერთი ანბანა-მიღება ერთა ლიგაში საბჭოთა რუსეთისა, იმ სახელმწიფოს, რომელიც თავს დანებს საქართველოს და დღესაც ძალით დაწირილებული ჰყავს ეს ქვეყანა. და ახლა თქვენ ვერჩვენ ჩვენი რეზოლუციის გადადებას. რატომ იმიტომ რომ ამის საწინაელო სულია დამცვი-დარბული. რომელიც აყალბებს მთელს მფარმარებას, რომელიც მოითხოვს, რომ კონტრი არ დაეწინა საერთო აქეთა მხრის უსამართლობა და ხმა-მალა ვიყვიროთ იგიეთა მხრის უსამართლობაზე. მოიკანთ, ბატონებო, რომ სწორედ ამ ერთს ლაპარაკობდნ მებრძოლი დიდი ომის დროს. ან ამ ომის სულის დამყარებით უნდათ დღეს შევიდობიანობის დაცვა, და სწორედ ესაა სახეფათო შევიდობიანობისათვის და საწინაელო შეფუგებით. კარგი შემთხვევაა ამგვარი ხიფათის ასაცილებლად შეიტანეთ კონგრესის დღის წესრიგში კარგადი ასოციაციის წინადადება. უნიონმა უნდა დაადას-

ტუროს კვლავ, რომ ვესანუტება უფლებას და სამართლოდ ვინაა».

ეს სიტყვა ხანგრძლივი ტანისკმებით იქნა დაჯიღოებული კონგრესის დიდი უმრავლესობისაგან. მის შემდეგ სიტყვა აიღო ურანიელმა სმსლსიტყვიკიმ და ჩემოსთაველ უმცირესობის წარმომადგენელმა სიტყვა, რომელთაც სიტყვის მხარეს უჭერთ ენერჯიულად შავიშვილს, და აღიარებდას ესაყვირულია თვითანთ კირვარამზე. ამის შემდეგ თავმჯდომარემ ვრძელი სიტყვა წარმოსთქვა ფრთად დემანგოეური და არსებითად ყალბი, რომ კონგრესი შეკრებილია განსაკუთრებულ პირობებში, აქრულად საკითხების გადასაჭრელად. აღმოსავლეთ გერმანიის ომის საწინაეობის ასაცილებლად. საქართველოს საკითხი იც სრულებით არააქრულად ერთა და ხელს უშლის დიდ უფიჯ საკითხების გადაჭრას. მისი გადადება ბიურომ ერთხმად დაადგინა და ვსთხოვ კონგრესს, ბიუროს დადგენილმა მხარეს დატუროს. დაუკანბლივ შესწყვიტა დისკუსია და კენჭი უყარა საკითხს. გადადება მხოლოდ 90, ორთა დღის წესრიგში დატოვებამ 65 (მათ რიკებშია საფრანგული და რუმინული). ბევრმა თავი შეიკავა და ბევრმა ხმა მისცა გადადებას მხოლოდ თავმჯდომარეობის კრიზისის შინით. კენჭის ყრის შემდეგ შავიშვილმა სიტყვა მოითხოვა და ტრიბუნაზე ავიდა განცხადების განსაკუთრებლად. თავმჯდომარემ სდომა დიდი სიწყობით დასურა და წვიდა. შემდეგ სდომაში სიში დღის განმჯვობაში არ მისულა, სხვა თავმჯდომარეობა მის ადგობას...»

ამ დღესვე გამოირკვა, რომ ბიუროს იმავე სდომამზე იმავე თავმჯდომარე ორდენის წინადადებით ჩვენი მყოფი საკითხიც უარყოფით დაფაქცილდა: ეს გადაწყვეტილება შავიშვილმა შინაგან საქმეთა კომისიაში გაასაჩივრა. დიდი დისკუსიის შემდეგ კომისიამ ერთხმად დაადგინა მისი ყურადღებით შესწავლა მუდმივ კომისიის მომავალ სესიოზე წამართა და კამპანევის მომავალ კონგრესისათვის მოხსენების გაკეთება საკითხის საბოლოოდ გადაწყვეტილად.

ბოლოს, სიში დღის შემდეგ (შინაგანის ერთ კომისიის თავმჯდომარეობდა) კონგრესის უკანასკნელ სდომამზე გამოინდა თავმჯდომარე როდენი და დიუიარა თავისი ადგილი, დღის წესრიგში ერთა ლიგის პაქტის რეფორმა იყო ამის შესახებ ვრცელი რეზოლუცია იქნა წარმოდგენილი იურიდიული კომისიის მიერ, რომელიც, კონგრესის ახრით, პაქტის წაწილი უნდა გახდეს. ვაიმართა დიდი დეპუტეტი ამის გარშემო. სიტყვა მოითხოვა შავიშვილმა, თავმჯდომარემ უთხრა ვერ მოეცემ ნებას, თუ საქართველოს ენებთან ღამარავით. ბოლოსაბოლოს იძულებული იყო მისიც მოეცა სიტყვა, მაგრამ წამდაუწყვიტებდა, რათა ხელი შეეშალა ღამარავით. ს. შავიშვილის სიტყვა დაახლოებით იყო შემდეგი:

ყოვლის უწინარეს შევბო ერთა ლიგის პაქტის რეფორმას. ორატორის ახრით, პაქტი თავის თავად მშვენიერადაა შედგენილი. მის აქლი მხოლოდ მო-

მოყვება, განხორციელება. ეს შეუძლებელი შეიქმნა იმ საყოველთაო დემოკრატიზაციის გამო. რომელიც იმყოფება დღეს მთელი ქვეყნიერება და ტექნიკის შეცვლა სრულებით ვერ გაჯანსაღებს მსოფლიოს, ვერ დაედება წამლად ტრაქტორებს და ვერ მისცემს პაქტს განხორციელების საშუალებას. ერთ-ერთი ლიგის წამლები უნდა დაემართოს მისი ხსენებული ძალის, გაიხსნა რა რუსეთ-საქართველოს ხელშეკრულება, ხ. შავიშვილმა სიტყვა: ეს სმარალური ძალა არ მოეპოვება ერთა ლიგის, რამდენადაც ის ტრადიციონალური თვისებებით დადებული ხელშეკრულება და რადიკალური... თანედროშავე სიტყვას აწვევს იტყვას, თანედროშის მიხედვით მიტარდება და ასე დასკვნის: «თუ მართალია, რომ ერთა ლიგამ ძალა თავისი ხსენებული მდგომარეობაში უნდა დაკარგოს, მით უფრო მართალია ეს ლიგის დაშლისას ასოციაციითა საერთაშორისო უნიონისათვის. აქ ლიალ თბაქაძის უნდა იყოს. თქვენ კი ვერ იჩინებ მიუდგომლობას, გასულ სამშაბათს თქვენ მე შეგუბრებ ქართული წინადადების შესახებ. კვერი (ნამცხვარი) შემომავლით სიტყვის ნაცვლად. მითხარით, რომ ბიურომ ერთმანდ მიიღო ჩვენი წინადადების გადადება, ნამდვილად კი გადადება გავიდა მხოლოდ ერთი მისი უბრუნებლობით. ამ ერთი წლის წინად გლახკოვში თქვენ გამოირიცხეთ დღის წესრიგად საქართველოს საკითხი და მაშინ სულ სხვა მოსახრება წამოაყენებთ, ვიდრე დღეს, სახელდობრ ის, რომ საბჭოთა კავშირმა ეს უცხო ქვეყნის კონსტიტუცია მიიღო და ის შედგა მოსაწონი ველურების გზაზე. ახლა, მას შედეგ რაც მითხრე ამბები მოხდა, ამ საფუძველის გამოყოფნა არ შეიძლება და თქვენ ამბობთ, საქართველოს საკითხი აქტუალური არ არისო, თქვენი საქციელი არაა წინადა. მას ვერ მოვაკეთებთ ვერც ბელგიას, სადაც უცხოელთა ოკუპაციის კვალ დღემდის მთლად წაშლილი არაა და სადაც ყოველთვის იცავდენ ქართველი ტრის უფლებას, ვერც ბელგიელ ასოციაციას და ვერც ბელგიის მშვიდა პარტიას, რომლის სახელმწიფო მეთაურები დებრუქერი, ვანდერველდე, პიუსმანი მუდამ კეთილშობილურად მზარს უპირდენ საქართველოს საკითხს.

დღის წესრიგიდან მეორე საკითხიც იყო გამოირიცხული: ებრაელების მდგომარეობა აღმოსავლეთ ევროპაში, პალესტინის ებრაელ ასოციაციის წარმომადგენელი. ამ საკითხს სხვაწარად მიუდგებით. თუმცადა პალესტინის ასოციაციის დელეგაცია კონსტიტუციურ არ ჩამოსხულა და მან თითონ უწერლობით ითხოვა თავის წინადადების გადადება, თქვენ მაინც ამ საგნისათვის ჩუხსლოვავიების ებრაელ უმცირესობის ასოციაციის წარმომადგენელს მოვლავარაკეთ და შეუთანხმდით. ეს ჭრიადა მოსაწონია. მაგრამ რამ რეაქცია სეთი მოლაპარაკების გზა არ იქნება არ ჩუხული მეორე საკითხის მოსაგვარებლად...»

მშვიდობიანობის 80-32 კონგრესი

24 აგვისტოს სობორნის დიდ ამფითეატრში მობნა მშვიდობიანობის 80-32 კონგრესის გახდა. მშვიდობიანობის კონგრესის, ანუ საკვირიტების, საგანი და ახრია ერთა შორის მშვიდობიანობის დამყარება და ერებისათვის იმ აზრის მიღება და შეთვისება, რომ ერთმანეთს შორის სადაო საკითხების გადასაწყვეტად იარაღის მაგიერ სამშვიდობო საშარათოს, ანუ არბიტრაჟს მიმართოს.

ამი ნუ იქნება. ნუ იქნება სისხლის ღვრა და აღმინათა ქელეა! ამხა რა სჯობია. ვის დავეყრის ამის საწინააღმდეგო ენა, როდესაც აღმინათა წარმოიდგენს უკანასკნელ დიდი ომის ყველა საშინელებას და კიდევ უფრო იმას, თუ რამდენად უფრო საშინელი იქნება ხალხთა მომავალი შეტაკება საშარათო საშუალებათა იმ განვითარება-გაუქმების წყალობით, რომლისთვისაც სახელმწიფოებმა არ ერიდებიან არავითარ ხარჯს და რომლისთვისაც მშვიდობითა მთელი ყურადღება, კონდა ნიკო.

მაგრამ ახირებულ ამბავი ხდება- ჯერ იყო და უკანასკნელ დიდი ომის ნიადაგზე და სწორედ შედეგად იმ აღმშობლბას, რომელიც გამოიწვია მისმა სახელმწიფოებმა, დაიბნა ახრი ამ საშინელების წინააღმდეგ საბრძოლველად ერთა გაერთიანებისა და განაღდა ერთა ლიგა.

ერთა ლიგა მთავრობათა წარმომადგენლობა, რადგან მისი წევრები წარუბრელი არიან მთავრობების მიერ. ამიტო მის ავტორიტეტის განსაზღვრებლად, მისი საგნის ფართო მასებში გასავრცელებლად ყველა სახელმწიფომ დაარსდა ერთა ლიგის დამხმარე თავისუფალი საზოგადოებანი. ჩვენ ვამბობთ თავისუფალი, რადგან ისინი არსდებიან ისეთისავე წესით, რა წესითაც არსდება ყოველივე ქვედა საზოგადოება.

ამ სხვადა სხვა ქვეყნის საზოგადოებებსაც აქვთ თავიანთი საერთაშორისო ორგანიზაცია და საერთაშორისო ყოველწლიური ყრილობები, ანუ კონგრესები.

ამრიგად მშვიდობიანობის განსამტკიცებლად და ომიანობის საწინააღმდეგოდ დღეს თითოე დაჩაშლული თვით ვრებიც და მათი მთავრობებიც. დაუშვებელი ამას ამ ათიოდ წლის წინად ბრინჯილოვის ინციდენტით მომხდარი დიდი ყრილობა, რომელიც რადიკალ ტერმინოლოგიის თანახმად ომი ქონდა გამოცხადებული თვით ომს, თითქმის ყველა სახელმწიფოებმა მოაწერა ხელი ამ ყრილობის ოქმებს.

ერთა ლიგა, ერთა ლიგის დამხმარე საზოგადოებანი და მათი საერთაშორისო გაერთიანება, მშვიდობიანობის საერთაშორისო კონგრესი, ბრინჯილოვის პაქტი, მშვიდობიანობისათვის ასეთი ენერგიული თავგამოღება არას დროს გამოუჩენია კაცობრიობას, ოღონდ, როგორც ხეშობ იყო ნათქვამი, ახირებული ამბავი ხდება. სწორედ ეხლა, როდესაც ამდენი ლაპარაკია მშვიდობიანობის შესახებ, ამდენი ყრილობები ეწყობა და საერთაშორისო კონგრესი

სები იმართება, სწორედ ესაა გახშირდა თამბი ისე, როგორც არასდროს.

უბედურება ის არის, რომ თუ ამ უკანასკნელ ოცი წლის განმავლობაში მშვიდობიანობის გამოიწვევა პროპაგანდაში ამბობს ვერ აადინოს ცალკე სახელმწიფოებში, ვერც საზოგადოებრივად კაცობრივობაში ამ მშვიდობის სულისკვეთება. საომრად ისეთი მზადება, ისეთი გადაცილებული შეიარაღება, როგორც დღეს სწორად უნდა იყოს დასაბუთებული და არა დიდშვილი, არც წარსულ სახელის ომის წინ ყოფილა.

და უბედურად ებადება ადამიანის საკითხი, რითი და როგორ იხსნება, რომ მშვიდობიანობის ასეთი ქადაგების და პროპაგანდის მიუხედავად, მიუხედავად იმისა, რომ პაკისტანის საზოგადოების პროპაგანდა მთავრობებიც თითქმის მხარს უჭერენ, საერთო მთავრობის, მსოფლიო ომის შესაძლებლობა არა თუ არ კლებულობს, არამედ უფრო და უფრო იზრდება.

ამის ერთნაირ პასუხს იძლევა მშვიდობიანობის მე-31 კონგრესის პირველ სახვიმო სხდომაზე წარმოთქმული სიტყვები.

სიტყვები წარმოსთქვენ სხდომის თავმჯდომარემ ბ. დეტსანმა, კონგრესის თავმჯდომარემ ბ. ლეფთაიერმა, ბელგიელმა ლაფონტენმა, გერმანელმა პრინციპალმა კედდემ და შვეიცარიელ მაღალმა.

უკანასკნელის გარდა, ყველა დანარჩენების სიტყვები მშვიდობიანობის მშვენიერებას და სიციხეს და ომის და მის შედეგების საშიშროებას გვიჩვენებენ. დღეს და, მშვიდობიანობის იდეა ვაიმარჯვებს. მშვენიერად დიდნი. ერთი ისე უნდა წავიდა, რომ არ გაკადრებთ უცხოელები გიწოდით, არამედ საერთო საშობლოს თანამშენებელიც, და მეორემ კიდევ უფრო შორს, ადამიანი უფრო საერთაშორისო მოქალაქედ უნდა გრძობდეს თავს და მხოლოდ შეწყვეტა ამა თუ იმ ქვეყნის შვილი. არც ერთს მათგანს ერთ წამსაც არ მოსვლია აზრად არსებულ მდგომარეობისა და სულისკვეთების მიხედვით გამოჩვენება.

მოკლედ, ეს იყო მაღალი ფრანგები, ცალკეირი სიტყვები, რომელიც ვერც ადვოკატთაგანებსა და ვერც რწმუნებს ვერ ქმნიდა.

ხოლო, რა არის იმის მიზეზი, რომ მიუხედავად ამისა, ქვეყანა იარაღს იხსნას და ომის მზადებას ახატავლებს ყველაფერს. ამაზე კრიტიკი არ დამართლა.

სრულებით განმარტებით გაისმა უკანასკნელ ორატორის, ბ. მაღლის სიტყვა; რაც მან სთქვა, სულ არ გავდა დანარჩენების ნათქვამს. მართალია, არც ამან სთქვა ყველაფერი, რასაც სხვებმა და სხვა პირთებში იტყოდა. და ეს სრულებით ვასაგებია, მაგრამ, რაც არ უთქვამს, იმას მისწინელი ადვილად მიუხედავობდა.

ბ.მა მაღალმა პირდაპირ აღიარა ლაშახის მაგრამ ცალკეირი სიტყვის უწიურება. ბევრს გავიძობით მშვიდობიანობის სიყვითეს და საიწიურებს, მაგრამ ომის ფსიქოლოგია უფროდაუფრო ძლიერდება, ასეთი იყო მისი სიტყვის შესაქალის აზრი, და ბ.ნი მაღლი

არ მოერიდა ამის მიზეზის თქმას: სიტყვებ, სიტყვები მშვიდობიანობის ქადაგება და საქმით წინააღმდეგობის მზადება. ამ სიტუაციისთვის გამორჩეული იყო ყველა საშუალება, რომელსაც იძლევა დღევანდელი ტექნიკა: რადიო, პრესა, სინამა და სხვა. მშვიდობიანობის ცრუ მზადებელი გაიჭიხის. ადამიანის თავიერობაში ვიცავო, და ნამდვილად ბრძოლის ადებს ადამიანს და სულსა და სიცოცხლეს ართმევს. ადამიანის სიდიდის და სიტყვის თავისუფლების დაშლელი ვართ, და სინამდვილეში სამართლებრივ სირუშეს აშკარებს, მე შრომას და შრომით შენაქენ ქონების შემარტობობ, და ნამდვილად გაუფორავებს არაფის სიტყვებს. სიტყვად და დამტკიცება. იმ მთავარი მიზეზი, რომელიც მშვიდობიანობის ქადაგებას უკარგავს ყოველსავე მნიშვნელობას.

ნუ დავივიწყებთ, ადამიანთა თვისება სიტყვებში მაღალმა, ჩვენ, თავისუფალი ერების წარმომადგენლებს, ყველას გეივარს ჩვენი სამართალი და ჩვენი ქვეყნის თავისუფლება უფროდაუფრო ბუნებრივად მიგვიჩინა. ნუ დავივიწყებთ, რომ ასევე უკარგავს თავისი ქვეყანა იმთავით, ვისაც თავისუფლად წართმეული აქვს.

ხუმრად აღვნიშნეთ, ყველაფერი, რაც სათქმელი ქმნდა, ბ. მაღალმა ვერა სთქვა-თქო, რადესაც სიტყვებზე და სიტყვებზე ლაპარაკობს, არამედ დაუხატავლებია. სათქმელი კი ანერ იყო.

თუ გნებავთ ისა, რომ იმ პირობებში, რომელიც დღეს მოქმედებს სხვადასხვა დიპლომატიურ დაწესებულება-საზოგადოებრივი, მათი საქმიანობის წლისა ნაუკა და სხვა არაფერი.

ამ კონგრესებზე იწვევითა და თუ გაისმის ნამდვილი საზოგადოებრივი. ერთი სიტყვადგან ამოძახდა ისა, მაღლები იწვევითა ლაპარაკებდა და ისიც კი უთქვამდა და გადკვრიბი, თუმცა ვასაგებებს და მიხედვითის ენით, უნდა ითქვას.

საზოგადოებრივი კი ამ არის განეხილულ ფორმულების ქადაგება ან ოფიციალური გამოცხადების, სადაც ორატორის თავი ვერ დაუღწევია ოფიციალურ კანონით ლაპარაკისათვის.

ხალხები უთუფოდ ომის უდღესესი მოწინააღმდეგე არიან. ან კი რა საერთოდაც: ხალხია, რომ უნდა ღვარაოს სისხლი, და ვინც გადაარჩება, დახარჯულ კერას უნდა დაუბრუნდეს, მაგრამ ხალხების ხმა ამ კონგრესებზე არ ისმის.

ერთა ღიჯა, როგორც ნათქვამი იყო მთავრობების წარმომადგენლობა, და როგორც ასეთი იგივეა, რაც ერთად შევირილი მთავრობები, იმ განსხვავებით, რომ, როგორც მაღალმა სთქვა, ერთი ღიჯა რომ არ ყოფილიყო, ვინ იცის, იქნება ძველი დიპლომატიის საშუალებებით და ძველი მეთოდებით, ზოგი ისეთი უბედურებათა თავიდან უბრალოდ აგვეციდინა, რომლის აცდენა ღიჯად ვერ მოახერხობა.

ერთ დროს ჩვენ გვეცხობა, რომ ერთა ღიჯის და მხმარე საზოგადოებრივი გამოჩენიდან უფრო დიდ დამოუკიდებლობას.—ესენი ხომ თავისუფალი საზოგადოებრივი არიან. სინამდვილეში კი აღმოჩნდა, რომ ესენიც თავთავიანთ მთავრობების კარახსა და მითითებას მისდევნა და თუმცა ერთა ღიჯისათ-

ვის არიან, მაგრამ თვით ერთა ღვინა მათთვის იგივე მთავრობა დარჩა.

არ განსხვავდება ამ დაწესებულება-საზოგადოებრივად არც მშვიდობიანობის კონგრესი.

არც იქ ისმის სავსებით თავისუფალი ხალხის ხმა.

ამიტომაც იყო, რომ სახეივო სხდომა ვახტანგის კი იყო, მაგრამ მოკლებული ყოველსავე ნებუნობას და გატაცებას. ოფიციალური და უხალისო.

გადამწვეტი ფაქტორი რჩება ისევ მთავრობები და მთავრობები... ვინც bentus possidens იყო, რა თქმა უნდა იმას არსებული ვითარება ურჩევნიან, ვისაც კი თავისი ინტერესები ინარჩუნებდა მიაჩნია, ეს არსებული ვითარება ძირიანად უნდა შესცვალოს. ერთსაც და მეორესაც ხმლის ტარზე უფლებს ხელი და, მინამ ხმლის ამოღების დრო დადებოდა. ცრუობს და ფლიტობს.

დაარსიხელი.

კონგრესის დასასრულისას მიღებულ იქნა ასეთი რეზოლუცია საქართველოს შესახებ: ამგვარათაშორისო კონგრესი მშვიდობიანობისა ადასტურებს ლეკარანში მიღებულ რეზოლუციის საქართველოს მდგომარეობისათვის და ავალუმბს ბიუროს ეს დადასტურება ერთა თვითგამორკვევის შესახებ აღნიშნის ერთა ღვინა წევრებსა.

აბაღულ შიჟიღ (ტაპა) ჩიჩხოსი

გასულ 28 აგვისტოს უტყარად გადავიკვლია ღვინაში ტაპა ჩიჩხოველი, და ეს ამბავი უთვალ ბევრ ქართველს გულწრფელი მწუხარებას მოგვირბდა გულუხვი, რანიღი, წარმოსადგენი, შობრავი—ტაპა საუკეთესო ტიპი იყო მთაწმ ჩრდილო მთიელთა.

ტაპა თავის ახალგაზრდაბა, მზგავსად სხვა კავკასიელთა კარგი ოჯახიდან, რომანოვთა ვარზელ ვაატრა, როგორც ბრწყინვალე ოფიცირმა, მაგრამ ჩქარა მოხერხდა მას ეს უფარდელი ცხოვრება და ჩაება ნაფთის საქმეში თავის სამშობლოში გროზნა-ჩიჩხეთში. მას მოუხდა პირველ დღიდანვე კავკასიის ადმინისტრაციასთან ბრძოლა, შესახებ სანაფთო ადგილებსა, რომელიც რუსის ხაზინამ მიისაკუთრა, ბოლო ხალხს კი ეკუთვნოდა; თვითონ მისგან გავიჯრონა, რომ ამ ბრძოლას ის სთელიდა გადამტეხ თაორად თავის სიცოცხლეში.

ამიტომ არაა გასაკვირი, რომ, დაქრა თუ არა ბორკილების მსხვერვის ქაქმა, ტაპა ჩაება მთიელთა შობრბობაში და ჩქარა იქცა მის ღვინაში. მან შეკრიბა მთიელთა პირველი ყრულობა, მან მოაწერა ხელი დამოუკიდებლობის აქტს, ის იყო პირველი თავმჯდომარე მთავრობისა, და ბოლოს თავმჯდომარე მთიელთა დელეგაციის პირი ვერსალში.

აი, ვინ დაქარაგვს მთაწმ მთიელებმა, და განა ბარტო მათ დაქარაგვს? არა, რა თქმა უნდა,—კავკასიის ოთხევე ერთა დაქარაგვა. ჩვენ, ქართველებს, ვისაც მასთან ვეიმუშავებთ, ხშირად გვასწავდება მის მიერ გადმოსრთილი აღზნებული სიტყვები: ჩვენ, მთი-

ელნი და ქართველები, ერთი ოჯახის შვილინი ვართ, მე ვერ ვხვდავ განსხვავებას, გარდა ღვინა, გაისინეთ ჩვენი წარსული, განა იგივე არაა ჩვენი აწმყა და მომავალი? ჩვენ წინა პოსტიცხვედ ვსდგავართ ჩრდილოეთით, მაგრამ, თუ სამხრეთით ქართველები არ გვევლეთება, ჩვენი და თვენი საქმე, ორივე წაგებულა!

ეს ხშირად გვაევიწყება, საუბედუროდ. მთიელებსაც და ქართველებსაც, სხვა კავკასიელთაც! უთანხმოება ბევრი გამოცეადეთ ემზარციანი. ტაპაც იღებდა ამაში მონაწილეობას, ბოლო 6-7 წელია, რაც მან დასტოვა მთლად პარიზი. და ეს არის სწორედ სავალალო, რატომ? იმიტომ რომ, ტაპა პარიზში რომ დაინტენიოყო, უთანხმოება ვერ მიღწევდა ისეთ რაშწავებას, ვერ მიიღებდა ისეთ უმზგავსო სახეს, რომლის მოწმედ დღეს ჩვენ ყველანი ვართ.

ნუ დაივიწყებთ, ტაპა კავკასიელი რანიღი იყო, პირველ ყოვლისა და ჩვენ, ვინც მის დაქობალებს დავესწარით პარიზის მეჩეთში, ღრმად ვგვრძენით, ვინც დავკარგეთ.

გულაო.

თრომა მასარისი ბარდაცვალება

ამ დღეს 3 ს. და 28 წ. ვადაიკვლია პირველი პრეზიდენტი განმათავისუფლებელი ტრომა მარტიკ მასარისი—აუწყა ქვეყანას რადიომ 14 სექტემბერს დაუკონებლივ და ღრმა მწუხარება მოიკო მთელი ჩხოსლოცავია. ვარდაიკვლა მამა სამშობლოსი, მეთაური ერის, განმათავისუფლებელი, სახელმწიფოს მშენებელი, დემოკრატი, ღუმანისტი, მეციციანი, ფილოსოფოსი შორალისტი, პოლიტიკოსი, ლიტერატორი, პუბლიცისტი, ერის კულტურელი და სულიერი გამაღვიძებელი... აი თემა ვაზეთების, პარტიების, თვითუელი მოქალაქის ყვრბოდ და ყველასი საერთოდ, ყოველნაირი კერობ პირ ვარაში, დიოუბრი დარდი დადგა განწე, ყველაფერი ეს გამოიუერება წარჩილმანად, თითქმის მოქალაქე განრიკვალა, ადამიანები ერთი მეორისადმი როლაც არა-ჩვეულებური სიახლოვეს გრობობენ, უმგობობდებიან ერთმანეთს, და ხედავთ რბალ უნდა ვერს, ნამდვილ ერს ეთიო მწუხარებთი მოკულს. გარეგნულობა ამახ შესაფერე გამოხატულება აქლევს: მთელი ქვეყანა—ქალაქი და სოფელი, სახლები და ბინები შეიშისა შავით. დანჯრებში მოსახნას ვანსვენებლობის სურათი შავში და სურათის წინ თანახმად ტრადიციას ანთია სანთელი. არავის რცხენია ქუჩაზე ტიროლის; როცა იცინის—ესეც სხვანაირია, სერთოზული, თავდაუქერილი; გამოლაპარაკება და სალა-ვერეკი არა იმევილებობითია,—ღნიჯი. ვართ მოწამე ერთეული მწუხარების და თან ზვიბის, საერთო ლოცვის, საერთო ერთეული შფიცივის განმათავისუფლებელი გადაიკვალა,—მოკვდა სხეული, სული კი დარჩა ჩვენთან,—მის ანდერს არ უღალატებთ. ერთეული თავისუფლებას და ჩვენს წესებს არავის დაუდებობთ!

დაიძოა ქვეყანა: ყველა ადრდილებდგან, მიყრუ-

ებული სოფლებიდან, იტყობინებანი, რომ არის მასური მადება პრალში წამოსასვლელად—თავი სტენ ვადაცვალბუღეს; გამოსათხოვებლად მოდის, უნსაკ არასოდეს სიცოცხლეში არ უნახას მსახრიკი.

ვადაცვალბუღელი ჩამოასვენეს პრალში ლანიდან, პრეზიდენტი სასაზღვო, სადაც უწინ ჩების შედეგები სცხოვრობდნენ. ვადაცვალბუღელი, რომ დენიშე დღით აქ დასვენონ ცხედარი და საწოდება მისცენ ხალსს, გამოეთხოვოს მის პირველ პრეზიდენტს.

მოდის კაცი, ქალი, მოხუცი, დიდი და პატარა, ვამბობთ ასი ათასიანი კუდი, შეუწყვეტელი დღე და ღამე დენა ხალხის საუერელი მოამბის და პირველი მოკალქის კუთხის წინაშე. არის ეს მწუხარება საერთო, შინაგანი, გულითადი, ხალხური, ყოველნარი კარნახის გარეშე. პირიქით: პრალს და კამბოზად რადიო დღეში რამდენიმეჯერ აცხადებს: ვახოვთ პრალში ნუ ჩამოდიხართ, დავჯიჯივთ, რომ პრალს ვერ დაიტევს ამდენ ხალსს, თქვინი აქ ჩამოსვლით ვაგვირთულებთ წესრიგის ღირსეულად და ცკასს, ვახოვთ ადგილობრივად მოაწყობი სამელოციარო გამოსვლები, ჩვენ თან რადიოთი ვაგვლაფერს გადმოცემით და მით ვით პატივი განსვენებულსო. მხოლოდ რამდენიმეჯერ გასტრა დაწესებულებების აქ დაიქონებთა თხოვნამ და დამარხების დღეს პრალში მოწინაწილება მიიღო მასარიკის გამოთხოვება მასალოდ ორმა მილიონმა მოკალქემ.

დასახლავეს მასარიკი 21 ეპიტეფების იმავე ლანში, თანხმად მისი სურვილის, მის საყვარელ და თავდადებულ მეუღლის გვირდით.

რით აიხსნება ეს დიდი ეროვნული და ხალხური გულვა, მწუხარება? დღეს ამ წერილით ამაზე ვერ შეგვირდებით. აღვნიშნავთ მართლაც: 66 წლიანად შეტეი თავისი სიცოცხლის მასარიკმა შესწირა სამშობლოს და ერის სამსახურს და ბრძოლას. შეიღო მეეტლის, კმის მდგომარეობაში მეფისის ავსტრიის მეფის მამულში, დანადგებული, 1850 წ., დაუღალავად მშრომელი, დაჯილდოებული არაქვეყნული ნიქით—მასარიკი ათავებს ვენის უნივერსიტეტს და 80-80 წლებში, სთულიად მომზადებული მცენიერად მეფის ახალგაზდა, დარბით პრეფესორი იმავე ვენიდან პრალში, რომელიც იმ დროს იყო მაღლიანი ნიადაგი ერთგული და კულტურული აღორძინებისათვის.

თავის მოღვაწეობის პირველ ეტაპში დასო მასარიკი ანდომებს როგორც მეცნიერს, ფილოსოფოსს და საკითხური იდეების შქადაცვლელი თავის ქვეყნის იმ დროინდელი პროვინციული სასიათის ერთგული და კულტურული სმეცნიერის და შეგნების ამადლებას. იგი არ მოსწონთ თვითკალურ პატრიოტებს. ვამოახსნებენ ერის მოლაღალე და ინტერნაციონალისტად, ნებავლების ავენტად.

მასარიკი გაბედულად და შეურთებლად შეშაობს, რათა გამოიყენოს სამშობლო ვეროპის შარავნაზე. ის ასრულებს ბრწყინვალე წინაპრების მიერ, დიდი ემიგრანტი ამოს კამენსკის დროიდან დაწყებული,

ერის სულიერ და კულტურულ აღორძინებას. ეს აღორძინება მას მიყავს პოლიტიკურ და სახელმწიფოებრივ აღორძინებამდის.

მასარიკის მოქმედება აღწევს უმაღლეს განვითარებას დიდი მამის დროს, როცა 66 წლის მოხუცი სტრუგენს სამშობლოს, ძვირფას ოჯახს, მიდის ემიგრანტად და ომს უსტავებს ავსტრო-უნგრეთს, 300 წლის განმავლობაში დამონებული რომ ყავდა ჩებისა და მისი მომძებ სლოვაკია.

მასარიკი მეთაურობს ჩეხოსლოვაკიის დედაციას სახლგარეგარედ. ინგრევა ავსტრო-უნგრეთი. მასარიკი ბუბდა პრეზიდენტი ვახანლებული სახელმწიფოსი. მისი ხელმძღვანელობით შეიქმნა და ვახანგრდა ჩეხოსლოვაკიის დემოკრატიული რესპუბლიკა. მასარიკმა და მისმა მოწოდებმა უნსლეს, რომ ჩეხოსლოვაკია ჩართოი ყველა კლასმა და მოკალქემ იპოვნა კეთილი ადგილი თავისი ინტერესების დასაცავად და თავის ბუნებრივ ბრძოლის და განვითარებისათვის ყოველნარი ძალადობის გარეშე.

და ახ ებუდავთ ვასაოკარ ამბავს: მასარიკის ვადაცვალბუღის დღეებში უკიდურესი პარტიციი ერთმანეთს ეცოლებოდნენ განსვენებულის ქვანდილებში.

დიდი მოწინებთ გააცილეს განსვენებული პრეზიდენტი ჩეხოსლოვაკიაში მცხოვრებ ერთგულმა უმცირესობებმა (არის 6 სხვადასხვა ეროვნება)...

პრეზიდენტი მასარიკი თავისი ბრძოლით ხელს უწყობდა მეუბამ აგრეთვე პატარა ერების ბრძოლას დემოკრატიულობის და თავისუფლებისათვის. მან შექმნა კლასიკური მთლიანი თეორია და პრაქტიკა ერის მოსამადებლად არა თუ მართლ უმართლად გადასავდებდა, არამედ თავისუფლების დასაცავად, რაც მას მიიჩნედა ყოველთვის უფრო ძნელად, ვინცე პირველი.

გარდაიცვალა თუ არა პრეზიდენტი-უანმთავისუფლებული, ქართლ, ემიგრანტთა თავმჯდომარე ჩეხოსლოვაკიაში ემ. ლომთაიძემ გამოცხადდა პრეზიდენტი კანკლარიაში და ხელი მოაწერა სამელოციარო ფურცელს, ინახულა პრეზიდენტ ბენეშის პირადი მფინანი და ვადაცვა მას მწუხარება ქართლელი ემიგრაციის იმ წაწილს, რომელსაც მეორე სამშობლოდ გაუხდია ჩეხოსლოვაკია; ვადაცვა თანაგრძნობა საქართველოს ყოფილ პრეზიდენტს ნ. ეროდანიასი, რომელსაც საქართველოს ისტორიამ დაავალა ის, რაც პრეზიდენტმა მასარიკმა ასე ბუნებრივად დაათავა, ქართ. ემიგრანტთა საზოგადოების გამოვლით გაუგზავნა სამიძობის წერილი მასარიკის ოჯახობას და ოქსუბლიკის პრეზიდენტ ბენეშს. ლომთაიძემ ღირსეული გვირგვინით შეამკო განსვენებულის კუბო, მაღლიერი ქართველი ემიგრანტების სახელით.

პრადის ვახთ «ზრავო ლიდერ»-ში გამოცხადდა ნ. ეროდანიას და კ. გვარჯალაიას სამიძობა.

ემ. ლომთაიძემ.

ბ. ბრიკის მოხსენება ბეაღინში

საბჭოელების ჩაგრულ გრემის მესახემ.

«Volk, Beob.» 13 ოქტ. ნუმერში მოხსენების შესახებ დაბეჭდილია შემდეგი წერილი სახელად «საბჭოელების ნამდვილი სახე»:

«ყურნალ დე ენევეეი»-ის საგარეო პოლიტიკის განყოფილების ზელმზღვანელმა პეტრე ე. ბრიკემ, გერმანიის საგარეო საქმეთა კლუბის მოწვევით, 12 ოქტომბერს, რჩეული აუდიტორიის წინაშე გააკეთა მოხსენება შემდეგ თემაზე: «ერთა დღა და ჩაგრული ერები».

მოხსენებელი შემოიყვანა კლუბის თავმჯდომარის მოადგილემ ბ. ანჰალტმა. მრავალრიცხოვან სტუმართა შორის, რომელთაც ის მიესალმა, იყვნენ ბერლინის შვეიცარიის კოლონიის მრავალი წევრი და გერმანელების შერიდან წარმომადგენლები პარტიის, საგარეო საქმეთა და პროპაგანდის სამინისტროების.

ბ. ბრიკემ თავის მოხსენებაში, რომელიც დიდი ინტერესით იქნა მოსმენილი, ილაპარაკა საბჭოელებში გაშვებულ წესებზე, რომელმაც იმ მონობა დაამყარა, და ერთა ლევის მოვალეობაზე, რომელიც ამ წესების წინააღმდეგა და ფაქტიურად თავის მოვალეობას არ ასრულებს. მოხსენებმა მდიდარი იყო ფაქტიური მასალით. მის ღერის საბჭოელების არაერთი ყრები წარმოადგინენ. ეს ყრები 80 მილ. შეადგენენ, საბჭოელების მოსახლეობის თითქმის ნახევარს. საბჭოელებში იყვნენ კავკასიის ყრების დამოუკიდებლად, განაგრძობს მომხსენებელი, მაგრამ: ეს ვასუა დიდი ხანი ამ ფიციკალური ცნობის შემდეგ, რომ მათ იარაღით თავს დაუხსნა მოსჯელი, დაიპყრო და დიდდის ბატონობას იქ. საბჭოელებს მოქმედება ჩრდილო-კავკასიაში. საქართველოში, ზებრთაიჯანში და სომხეთში პირდაპირი გათვლავა ყოველივე სამართლიანობის. ერთა ლიგამ, სანამ საბჭოთა რუსეთი მისი წევრი არ იყო, რამდენჯერმე დაადატურა, რომ მოსჯელის მიერ კავკასიის ოკუპაცია უკანონოა. მაგრამ პრაქტიკული ხომები ამის წინააღმდეგ არ მიუღია. დღეს, როდესაც საბჭოთა კავშირი ერთა ლევის წევრია, უკანასკნელის მოვალეობა, როგორც უფლების და სამართლიანობის დამცველის, პრაქტიკულად ამოქმედდეს. ლევის წევრება საბჭოთა კავშირისა, რომლის მიზანია მსოფლიო რევოლუცია და იმპერიალისტური ვესსახსია, არსებითად უწინააღმდეგება ერთა ლევის სტატუტის ძირითად საფუძვლებს. იმ პირობათა შორის, რომელიც საბჭოთა კავშირმა მიიღო ერთა ლეგში შესვლისას, იყო აგრეთვე მონობის გაუქმების პირობა, მაგრამ მონობა ფაქტიურად მაინც არსებობს იქ. მაშ რაა, თუ არა მონობა ჩეკის მიერ მილიონების დეპრეა, დახურვა, გადასახლება, ძალდატანებითი შეშუბა უზღუდავად?»

ერთა ლეგის პაქტს უწინააღმდეგება აგრეთვე მესამე ინტერნაციონალის მიზანი—მსოფლიო რევოლუცია, რომელიც უმედიანობის გზით ვერ მოხდებოდა და არც უნდა მოხდეს. მკვეთრი სიტყვებით აღნიშნა აგრეთვე მომხსენებელმა, რომ საბჭოთა კავ-

შირი, 80 მილ. დამონებული ყრებით, ერთი არ არის, არამედ ერთი პარტიის მიერ დამორჩილებული ტერიტორია.

დასასრულად მომხსენებელმა დაასკვნა, რომ ერთა ლევის მოქმედება ფიციკების ძახს ვერძობს და მსოფლიომ ეს ფიციკები სერიოზულ რამედ არ უნდა მიიღოს და მას არ უნდა მიენდოს.

თუ ისინი, რომელნიც ასუსტისმგებლობის მატარებელნი არიან, თავის მოვალეობას შეიკებენ, კიდევ არის დრო, საშინელ უბედურებას ბოლო მოეწიოს.

აუცილებლად მოვა დრო, როდესაც 80 მილ. დამონებული ყრები ადგილი და დაამსხვრევენ მონობის ბოროტელებს.»

ბეაღინი და მოსკოვი

გასულ სექტემბერში გერმანიაში ადგილი ჰქონდა მრ უდიდეს პოლიტიკურ დემონსტრაციას, რომელიც საგარეო პოლიტიკური მხრივაც უღირსად მნიშვნელაყანი იყვნენ: ერთია—ნაც. სოციალ-პარტიის წლიური ყრილობა ქ. ნიურნბერგში; მეორე—მუსოლინის სტუმრობა ბერლინში.

ნიურნბერგის ყრილობა, რომელსაც წყვეს «ზრთის ყრილობა ვრცა», მართლაც უინაჯან საუბრობროტო საკითხებს ახმარა უდიდეს დროს. მაგრამ საგარეო პოლიტიკური მნიშვნელადის პლენარული სხდომებში განმართა, რომელზედაც უსირედ ბოლშევიზმის პრობლემა იყო ყურადღების ცენტრში. განწყობილება ბოლშევიზმის მიმართ ისეთივე მტრული იყო როგორც წინა წლებში, და ბუნებრივი იყო, რომ მოსკოვის ახალი ველი ბერლინში იურენევი, რომელიც გასულ ივლისში ფიურერმა თავის სახაფხულა ბიხაზე, მშვენიერ ყურბრტ ბერბერგადენში, თითქმის თავისიანად მიიღო,—ნიურნბერგის ყრილობას ისევე არ დასწრებია, როგორც მისი წინამორბედები. მოსკოვის პოლიტიკა და საერთოდ ბოლშევიზმის პრობლემა იმდენად რომ ადვილს იებრდა ვისა წლების ყრილობებზე, რომ წელს მასზედ ვსკლად შეჩერებას, შესაძლებელია. ერთგვარი მოსაწყენი განმეორების ხასიათი მისცემოდა. მიუხედავად ამისა მას საყსებით მივლენა ორი უდიდესი და უწინააღმდეგავის რეფერატ: პროპაგანდის მინისტრის გეებულსის მოხსენება ესანებოტე და თვით ფიურერის სიტყვა ბოლშევიზმზე როგორც მსოფლიო პრობლემად.

გერმანიის, ისე როგორც იტალიის პოლიტიკა ესპანეთის საშოქალაქო ომის საკითხში ცნობილია, რომ ესენი მთელ ბრალს ესპანეთის ტრადიციში ერთავად მოსკოვის ანარქიზმზე. თუ როგორ გამხატვა ეს ბრალდება გეებულსმა, ამას ქართველ მკითხველს ნათლად გაუთვალისწინებენ მისი შემდეგი სიტყვები:

«თვით სტალიანი აცხადებს ერთ-ერთ თავის ტელეგრაფში ესპანეთის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მიმართ:

«საბჭოთა კავშირის მშრომელნი მხოლოდ და

მხოლოდ თავის მოვალეობას ასრულებენ. რაც ესპანეთის რევოლუციონერ მასებს რამდენადღაც შეიძლება მეტ დანახარებას უწევდეს.

აი ეს შეადგენს საყვილით კომინტერნოს მიზანს. ამავე მიზნით მიმართა მას 1918-21 წლებში საბჭოთა რევოლუციონერების, ესტონეთის, ფინლანდიის, ლატვიის, საქართველოს, მონღოლიის და პოლონეთის წინააღმდეგ, იმავე მიზნით შედგა ახ. 1924 წლიდან ჩინეთის დიდი ხანძრების დაპყრობას. იმავე მიზნით აწარმოებენ ის 1936 წლიდან სამხედრო ინტერვენციას ესპანეთში.

ფიურერი—ისევე როგორც გებელსი—თავის ძლიერ ანტიბოლშევიზმს უკავშირებს თავის ძლიერ ასევე ანტიემპირიზმს.

წინააღმდეგ პრაკციკ ახალი სახელმწიფოებრივი ფორმისა—ამბობს პიტერბერგ—რუსეთში შესრულდა, ჩვენ შეგვეძლოს ეს მოვლენა, როგორც ყოველივე ისტორიული რეალბა, ცნობად მიგვეღოს და ამით დავემაყფილებულყოფიან. მაგამ რამდენადაც ეს ებრაული რასული გული ისწრაფვის, სხვა ერებშიც ასეთსავე შედეგს მიაღწიოს და ამავე დროს თანამედროვე რუსეთში მხოლოდ უკვე მოპოვებულ დასაყრდნობ წერტილს და შემდეგ გადართობისკენ წინააღმდეგ ხიდს ხედავს, იღვანდაც ეს პრობლემა რუსული პრობლემადაც მოვლდეს პრინციპულად დაიჭკა, რომელიც ან ასე გადავიტრება ან ისე, რადგან აუცილებლად უნდა გადაიჭრას.

ბოლშევიზმის ეს გადაძვინი სენისებური ტენდენცია სწავს ესპანეთშიც. ესპანეთის ბოლშევიზაცია არაყვეს ვერაშის წინაშეობობას, რაც გერმანიისთვის აუტანელი იქნება.

ფიურერი ვრტლად იყრება ვერაშის ერთიანობას იღვანდაც და აბტაკცებს ვერაშის უყვევიტრების, მისი შეერთებული ძალდრით თავდაცვის საქრობას.

ბოლშევიკური შვიკური არასოდეს ვერაშის ში არ უნდა გამოვიდეს—ამბობს ის—ჩვენ საამისოდ იარაღითაც მზად ვართო.

თავის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ მისწრაფებათა მისაღწევად გერმანია იტებს მოკავშირეებს, მისი პირველი ბუნებრივი მოკავშირე გახდა იტალია, რომელიც საერთაშორისო ომისგან ატრფევდ დაუწყაყოფილებული გამოვიდა. რომელიც ამის გამო ვერაშის დიდ დემორტირების დაუპირდაპირდა და რომელმაც თავის მიზნების მისაღწევად დაახლოვებით ისეთივე რეჟიმი შექმნა როგორც შემდეგ გერმანიამ და ნაციონალ-სოციალიზმის მონათესავე იდეოლოგია მომხარჯდა. ბერლინ-რომის ღრის დიდი ხანია მომხდარი ფაქტია. ეს ღრვი განსაკუთრებით მკვიდრი გახდა ესპანეთის სამოქალაქო ომის ქონაში. ამ სიმკვიდრის მანველებელი იყო დუჩის სტუმრობა ბერლინში. ის სიმბოლბა ვერაშის ორი უდიდესი ავტორიტარული სახელმწიფოს მტოციკ უკავშირების. ეს შევადრებდა წარმოადგენს იმავე დუჩის გამოთქმით არა მარტო იდეოლოგების არამედ მოქმედების ერთიანობასაც. და ამ ერთიანობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკირავს ორთავე რეჟიმის და მახასიათებელ გადაჭრული ანტიბოლშევიზმს.

უკვე პირველ ოფიციალურ ბანკეტზე ბერლინი, 27 სექტემბერს, ფიურერმა თავის სიტყვაში მიუთითა ბოლშევიზმზე შემდეგი სიტყვებით:

„იმ მიმართ, რაცა მხოლოდ იმ მიმართ ვერცხვადავიძებოდა და შევლავარე არცე დარგვა ბალონობს, რაცა უსაშიშრესი ვლემენტები ცდობდენ ვერაშის ძველი კულტურის დაწრევა-გაცოდვერებას, ასეთ მიმართში კავშირდობს იტალია და გერმანია გულწრფელი მეგობრობით და პოლიტიკური თანამშრომლობის სურველით.“

და დუჩემ კი მეორე დღეს, ბერლინის სტადიონის დემონსტრაციასზედ, რომელსაც მოვიდ ოთხ მილიონიანი ბერლინი—და არა მარტო ბერლინი—სადღესსწაუღლოდ მოართუდმოკანძული ღუნებდ მდგომი უსმინდა, განათდა:

„იდეოლოგიურმა ერთიანობამ გერმანიასა და იტალიას შორის თავისი გამოხატულება ქოვე ბოლშევიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში, იმ ბოლშევიზმის, რომელიც წარმოადგენს უბნელს ნაზისტურ მოძალადებას, გაუფანარე ესპანეთის ციხად წასვტის გულწრფელიდობის: შიმშილს, სისხლის და შონობის ბატონობას. ადამიანის გადაჯავრების ამ ფორმას, რომელიც მხოლოდ ტყუილთ ცოცხლობს, დაუიხში ომის შემდეგ უდიდესი ენერჯით ებრძვის. ებრძვის სიტყვით და იარაღით. ენაღდა, რაცა სიტყვა არ კმარა, და რაცა მდგომარობა მეტად საშიში ხდება, მაშინ იარაღი უნდა ამოქმედდეს.“

რასაკვირველია იარაღს უდიდესი ყურადღება ექცევა; ეს ცნობილია. ამ ყურადღების სიმბოლბური გამოხატულება იყო დუჩის ეიხენი უკსსენში, იარაღის ცნობილ ქარხნებში (კრუპი). უკრ კიდევ ბერლინში ჩამოსვლამდის, მის მიერ გერმანიის უკრის მანვერებზედ დასწრება და ბერლინის ცნობილი სამხედრო მუზეუმის დათვალიერება და ეს ყოველივე თავისთავად ცხადია. ვინაიდან ფიურერი და დუჩე ამკარად და საჯაროდ აცხადებდენ, რომ ისინი თუმცა მშვიდობიანობის მომხრეები არიან, მაგრამ აძლიერი მშვიდობიანობისა, ე. ი. ისეთის, რომლის საფუძველი და დასაყრდენია არა მათი სახელმწიფოების სისუსტე და უღრნობა, არამედ პირიქით მათი სიძლიერე.

სტუმრობის პოლიტიკური შედეგები იტალიის ოფიციალის „პოპოლარ დიტალიანო“ რედაქტორმა გაიდა, ბერლინის პრესისადმი მიუძღავ ინტერვიუში დაასურათა როგორც უდიდესი პლენსიტოლი ორი ვრისა, რომელიც წარმოამადგენლებმა ამ პლენსიტოლის ნება გამოხატეს უთითოერ შეთანხმებებში. ეს შეთანხმებები შესდგებიან ხუთი მუხლისგან. პირველი ოთხი ეხება საერთო იდეოლოგიურ-პოლიტიკურ თანხმობას და მტოციკ ნებას, რომ ყველა მნიშვნელოვან საერთაშორისო საკითხში შეთანხმებულად გამოვიდენ. მეხუთე მუხლი ეხება ბრძოლას ბოლშევიზმის წინააღმდეგ.

გერმანიის ერთგობა ოფიციალბად დუჩის სტუმრობისადმი მიძღვნილ წერილს სათაურად დაარქვა: ანტიბოლშევიკურ ხელუფდან ანტიბოლშევიკურ ფორმტამდისა. ავტორის სიტყვებით აქამდე

გერმანია წარმოადგენდა ბოლშევიზმის წინააღმდეგ ამართულ ზღვდეს, ვინაჲთ იხილიანთან ერთად წარმოადგენს უწყე ანტიბოლშევიკურ დარტს. ამ ფრონტის სხვა მოკავშირეებად ჯერ ჯერობით სთვლიან იაპონიას და ნატიონალისტურ ესპანელ-სოციალდემოკრატიულ-პოლიტიკური ბრძოლა მოსკოვის წინააღმდეგ კარლადელია. ამ ბრძოლის დროს ბერლინის სურვილადუც არ ავიწყდება საბჭოთა კავშირის გრძელ კითხვა. ამის დამატკიცებელია გარდა აქამდე მოხობრილობის მრავალი ახალი გამოხატვა გერმანულ პრესაში.

Y.

წმინდა სამართლებრივი

როცა ჩვენ პარტიები ვიყავით, ჩვენი მშობლები ოჯახში და კარგი მისწავლული სკოლაში გვასწავლიდნენ და გვარჩებდნენ, რომ ბავშვებს ერთმანეთი არ დაეგებებოდნენ და ერთმანეთზე უსაბუთოდ არ გვეჩივლა; მთავარი საძაღო დამება და გამცემლობა ხომ უფიქრით საძაღო არაა.

ახლა ეს ზნეობრივ აღზრდის წესი, როგორც ბევრი სხვა რამე, საბჭოებში თვალაშმაკად დაბრუნებულია. ეკონომიურ განადგურებას ზნეობრივი დაცვა მოჰყოლია. ნიუტონის ატომისის მოსტყუარ მყოფი კორესპონდენტი იტყობინებს, რომ საბჭოეთში მთავრობა ყველა თავის მსოფიერებს მოწყობდეს— დააბეზონ საბჭო მფლობელები და უხიბო ნაცონობის მთავრობის წინაშე, ამით გამაგრებენ ბოლშევიზმი და დაემართონ მთავრობას, გაქმნიდნენ ქვეყანა ფაშისტების აგენტებისაგან.

«რადღაც» ამბობს: საბჭოელების ყოველი მოქალაქე ვალდებულია შეკავდეს თავისი გარშემოების წინაშე თვითონ და კრიტიკით, იცნობდეს კარგად იმას, ვისთანაც შეშინებს და ვისთან შეგობრულად არის... თუ ვინმე მფობელებს ბიზნეს მსდებს, როგორც ანტი-საბჭოურის ლაბარებს ეწევა, მთავალია აცხადოს ეს საიდუმლო პოლიციას; ვინც ამას არ იმას, დამნაშავეა როგორც მოლატე თავის ქვეყნისა, სინდისის ქვეშა ამბავიანს ვაცემის გამო უნდა შეწყდეს, როგორც ფილისტინობი... სოციალისტი, ვინც ფილისტინობი წუმბეში ჩაფულდება, სხვანიორად ფიქრობს და მფობელების გაცემა არ უყვარს. თუ ჩანებობა სიყალბე ჩაიბრძნა საშუაობი, მას ხელს აფრებენ, ამხანაგს არ ვაცემენ; ეს ცრუ კონსტიტუცი ვაცემის და დაბეზობის შესახებ უნდა შესწდეს საშუალოდ.

შედეგები ბოლშევიზმის ამ გამარჯვლ კონსტიტუციას ამაშობებელია. ვაცემა დაჯემობაში თვით ოჯახშიც ხშირია. მაგალითად, ბაქოში 14 წლის ვაჟი ამბელებს თავის მამას კონსტრუქციულ უკიდურ მოკმედობისთვის. უკიდურად ის საუარაყოფო იგზავნება და მამა კი კითხვით.

ამ სავანს ნიუტონის «თეორემა» უდნება მოწინავე წეროლო 19 ავეისტოს ნაშრომი სათაობით «ხადაც არავის ყავს შეგობაში». მოწინავე ამბობს: უკანასკნელ დროის საბჭოებში ხუმრობა, რომ სტალი-

ნი განიავა ჯველა თავისი მფობარი დაახლა ხელი მიკო ნაქრობებს.— ვასართობი იქნებოდა, რომ იმაში საშუაბარო სინაბოლურ იყოსო. საბჭოებში განქმნება მიდის სახილარი რთობით და ვასოკობი სინაბოლური. ცინიკური ბავუ თანდათან იშლება და იჭერს თავის მსხვერვლებს ყოველ დანებში. მოყოლებული ჯარითან უმალეს მთავრობის კიბემდისო...

თანდათან ვრქმუნდებით, რომ საბჭოელები დღეს მქინევატებს მსგავსი საშოქალაქო ომისა, მაგრამ საშოქალაქო ომი, რომლის ნაიბი არ ცოდნია ჯერ ისტორიას. ეს რაღაც ახალია, უცნობი, უცნაური ათას ფრონტზე გაშლილი...»

სახოგადობაში, სადაც ყოველი ადამიანი მოვალება იყოს მსტორი (ჯანუში) და ცინიკური, გასაკვირი არ იქნება, რომ მსტორი (ჯანუში) იყვლება და გააფიქრებს და საშიში გახდეს თვით რეჟიმისთვის... ამ ირევიკობის წინადაც რუსები მუდამ ცხოვრობდენ ზედაშედეგობის სისტემის ქვეშ— საბჭოების თუ ცოკოების დროსაც. ყოველი ადამიანი ვარობდა მარტობასა აუარებელ ხალხში, გულბაქტობი, შეშინებული... ერთმა ახლაგაბა რუსმა არტისტმა ერთ უცხოელ რუსეთის მფობარობაზე ასეთი დასკვნა მისცა: აქაურ ცხოვრების უბედურება არა კომუნისშია, არამედ კომუნისის უქნლობაშიო; არავის ყავს შეგობარი, არავინ ენდობა თავის მფობელს, თანამშრომელს; არავინ იცის, ვინ არის გამცემიო...

აქაურ ვახებში დროგამოშვებით ვაივლებს ცნობა საქართველოზე. ხანდახან ეს ცნობა ვინმე მოგაუბრისა, ვინც ამბობს, რომ საქართველო რუსეთთან შედარებით სხვანაირად გამოიყურება, კომუნისის შინა იმდენს იქ არ გრწობო და სხვა... ხანდახან ცნობები მოსკოვიდან არის. უკანასკნელს დროებში ეს ენება იქ მქინეარე უკანასკნელს. მაგალითად თავის დროზე იყო ცნობა რომ კომუნისტების ლიდერი ბუდუ დევიანი და სხვები დახვრეტილი იქნენ როგორც სეპარატისტებიო. ახლა, 31 ავეისტოს რეაიონში მოსკოველი კორესპონდენტი პაროლდ იდნის ცნობას იმდენს, რომ სტალინის საშოქოლოში, საქართველოში 74 ავეისტოს პასუხის გავება იქნენ მიცემული ათი ქართველი და ერთი სომეხიო.

შეერთებულ შტატების ვახებები გავრბინ ჩინეთ-იაპონიის შეტაკების დადესებას, რომელიმე მებრძოლის მხარის დაჭერას ან დაზარალებას, მხოლოდ ფაქტები იძლევიან.

თვით მთავრობამაც ვერ ვაღაურა კითხვა და ნეიტრალიტეტი ვერ გამოაცხადა, რომელიც საერთოდ კანონიერა მიღებული იმ შემთხვევისთვის, როცა ერთი ომობენ. კონგრესმა დააკანონა: არ ჩაერთოს და არც მხარი დაჭერის, არც საომარი მასალა მიჰყიდოს რომელიმე მეომარ მხარეს. ჩინეთსა და იაპონიას შორის კი ჯერ ოფიციალურად ომი არ გამოცხადებულა, და ამიტომ მთავრობამ თანობის შემდეგ არ ცნო საჭიროდ ჯერჯერობით ნეიტრალიტეტის გამოცხადება.

სამაგიეროდ დიდი უკრავდებით ეპყრობიან აქუური განუთები საბუთების როლს ჩინეთ-იაპონიის კონფლიქტში. იაპონიაში მყოფ კარგსუნდნეცტების ცნობით, იპაური პასუხისმგებელი პირები აზნობრენ, რომ მყოფი აღიპაოთი საბუთების ბრალია. საბუთებმა ესპანეთში წაავს და ახლა დიქრობენ, ჩინეთით სირსტევილის მოხოცავრო. საბუთები ჩუმად დაეხმარებიან ჩინელებს ცავრუმე მონგოლიის გზით. მაგრამ აშკარად ჩვენთან რუმ ვერ განხედვეწო. განსაკუთრებით მას შემდეგ რაც სტალინიმ თავი მოკრა ჯარის ტუხაჩევსკის და სხვების დახერცტროს.

მაგრამ თუ საბუთებმა ჩინეთთან პაქტის დადების გათამაშებით იაპონიათან ომი განხედეს, ვინ იცის, შეძლება სტალინიზმს კი არა თვით ბოლშევიზმის რეჟიმს ბოლო მოეღოს.

ნაურო.

სსსრ-ის ვინაობა

საგანგებოდ ვაგზავნილმა კომისიამ მსგებრ-ჯავებითი მრავალი ლეგენდა და გადმოცემა შეაგროვა შოთა რუსთაველის შესახებ და ეფუხის ტყაილის რამდენიმე ხალხური ვარაზობა.

კომისიამ სხვათა შორის, დათავდა რვა სოფ. რუსთავი, რომელიც მდებარეობს ახლ. ტყიბულაძის 18 კილომეტრზე. ამ ქაიამ რუსთავში 26 კომლი მცხოვრებია—24 პურთი და ორი კართელი ვეგანი და სანდრასისელები. სოფლის უმეტრავს საკეთად დიდი ევლი; პური უხვად მოდის, ხედილიც კარგად ხარობს. წინად რუსთავის მიდამო მოფენილი ვრდილი ტყით და ხალხუნებით. რუსთავი მნიშვნელოვანი სტრატეგიული ადგილია და მტკიცის სხობით დაკავშირებულია ვარძი-მოგრაგ-ტყის-აწეწრ-თინ-სოფელში სამი ნასადრალი და ძველი სასახლო. ერთი ნასადრალის მახლობლად ჩადრმევებული ადგილია, რომელსაც შოთას ნასახლარს უწოდებენ. რუსთავის მინდორზე არის ერთი ბორცვი, რომელსაც აქ ვარკაის უწოდებენ და ხალხური გადმოცემით იგი შოთა რუსთაველის საფლავია.

მესგებრ-ჯავებითის ხალხური თქმულება—გადმოცემებით შოთა მესტიის რუსთაველია. ს. მკვალაია გადმოგვცემს ამ გადმოცემათ ვრთს ვარძანტ-შოთას ვინაობის შესახებ, რომელიც ვაუჯობია ორკეთის მკვებრებზე ერთ დავლიშვარისხაგან: „შოთა დაბადებულია რუსთავში. იგი ჩაბრახტის ცსე ექახდენ შოთას მამას შვილი ყოფილა. შოთას მამა დიდ ცხვარ-პრობის პატრონი იყო და მასვე კუთუნებია საძოვარი იხარახის მთა (ეს მთა ამავე სახელწოდებით დღესაც არის და აქედან წარმოშობა სხელი ჩაბრახელი). ზახებულში შოთას მამის ცხვარი ჩაბრახის მთაზე სძოვდა. შემოდგომზე მისი ცხვარი ჩაბრახიდან რომ ჩამოვიდოდა, ფარის ბოლო საყვარში იქნებოდა (ნასადრალი, ახლა კუთარელების იალაია), თავი კი რუსთავში (მანძილი მათ შუა უდრის 10 კილომეტრს). ასეთი მდინარი იყო შოთას მამა ჩაბრახელი. მას ერთი ვაჟი ჰყოლია. შემდეგ, როდესაც ჩაბრახელი პატარაშენში (რუსთა-

ვის მებობელია სოფელი) ყოფილა პატრონი. მისთვის უხარებით, მებრე ვაჟი შეგვიძინა. ჩაბრახელს ეს დიქრ განახრება და იქვე ახალ დაბადებულ-ლისათვის შოთა დაურჩევია. შოთას მამა მალე მტერს მოკლავს და ობლად დარჩენია ორი ვაჟი, რომელთა პატრონობა ბიძის უცისრია. შოთას დაწყებით სწავლა მიუღია რუსთავში. შემდეგ უწავლია ჩორჩო აგარში (ჩორჩანი დღეს ადიგენის რაიონშია, აქიდან ძველად რამდენიმე კომლი ვაქროს ხლებულია აგარში და ამხალ უბნისათვის დაურჩევით ჩორჩო-აგარა). აქ რომ დაუმთავრებოთ ძმებს სწავლა, ბიძას ორბევი ვაუჯავნია ჯერ კავთის სემინარიოში და შემდეგ ბიზანტოში. საბერძნეთთან რომ ჩამსულან, შოთას უდროს ძმს თამარ მეფეზე დაუწყია ლტესების წერა. ამავე დროს თამარს ვახივები გადაპიციბიან და იგი საქართველოდან განუდევნიათ. შოთას ძმა არაბეთში წასვლა და იქ მიუღია მათი რჯული (ვათაორებულა). ვახუშთა აშული (მომდგრალი) და თამარს ქალი შეურთავს.

შოთა კი საქართველოში დარჩენილა. თამარ მეფეს მისთვის სვეტი სამსახური შეუძრევიდა. მაგრამ შოთა თურმე უარზე იდგა. ბოლოს შოთას უცისრია მახინდრობა ვარძიაში. შოთას აქ შეპყვრებია ჩორჩოკის ბატონის შვილი (ორბოტის ციხე ვარძიის გზაზე) და მისთვის პირობა მიუცია ცოდნა შეგროვავა. ერთხელ თამარს შოთასის უტყვანს: „შოთა, შე შე უნდა დაგასახლოს (ე. ი. ცალს შეგროვოს). ამავე შოთას მოუხსენებია. მე უტყვას ვაუბრეული ვარ ორბოკის ბატონის ქალზე. თამარს უტყვანს: ორბოკის ბატონის ქალ შენი შესდეტია არ არის და მას უფრო უთხარია.

თამარს შოთასთვის აურჩევია კოდილის ბატონის ქალი, კოდიანი ვემაბული ყოფილა ცოდნა—წაკამბის მისი სამფლობელი იყო). შოთას კოდიანის ქალი შეურთავს. ორბოკის ბატონის ქალს ეს ამბავი რომ ვაუცია, ვაუერად ჩაუტყვანს და ეწახლად ვაუარბილა. ერთხელ ვარძიიდან მომავალ შოთას ეს ქალი გზაზე ვადანფავია, ხელში შოთას ჩაბრახელი დანა სურია და შოთასთვის უტყვანს: ნათ მინალაუტე. შოთა? შოთასი, ჩემს თავი მოვკლა. შე შენ მოკლაოა. ეს უტყვანს და თავი იქვე მოუკლავს. ამის შემდეგ შოთას შესჯავრებია ვარძიარუსთავის მინა წყალი და თამარისათვის უთხრებია სხვაგან გადაყვანი. თამარს შოთა ტყისაგანში გადაუყვანია მახინდროდ. ამ მას დაუწერია ეფუხის ტყაოსანი. შოთას ჰყოლია ხელი შვილი.

საქართველოს აპაზიბი (გაუთუნებია)

საქართველოს მწერლების კავშირი აზნადელ ვაშისაცხად რუსთაველისადმი მიძღვნილს სენატრო-სალიტერატურო კრებულს, რომელშიც მოთავსდება ლტესები და მოთარობები აზნადელ ვაშის მწერლების, სტრატეგი რუსთაველი, ე. კუპავაძის, პ. ინგოროყვასი, ვ. ქიქოძის, კ. ქვიჩინაძის, ვ. გაქრევილის და სხ., საუკეთესო ხალხური ლაბრე

ბი, ლეკების და ლეგენდების, ქართული პოეზიის ნიმუშები რუსთაველზე მე-15 საუკუნიდან მეოცმდე. კრებული დასრულებული იქნება მალაქაძის და ლეკველი ქართული ფრესკების ფოტოსურათებით და თანამედროვე მხატვართა ნახატებით.

— რუსთაველის იუბილეს დღესასწაულისთვის გამოცემა ბუბიჩის ნაწევრობათა 50 ილუსტრაციის ალბომი.

— ენის, ისტორიის და მატერიალ. კულტურის ისტორიულმა გამოაცხადა კონკურსი საუკეთესო ნაწარმებისთვის რუსთაველის შესახებ (15 ათასი, 10 ათასი და 5 ათასი მან.). ინსტიტუტი დაბეჭდვას სავანებო კრებულს, რომელშიაც მოთავსებული იქნება შემდეგი წერილები: ს. ჯანაშია—რუსთაველის ეპოქის სოციალური და პოლიტიკური დანახატება, ნ. ბერძენიშვილი—რუსთაველის ეპოქის საგვარჯიშო და ცენტრები; ჩიკინი—ირანულ ქართული პარალელები რუსთაველის დროს, ნ. ქოიავა—ჭიკინის კვები რუსთაველის პოეზია, ვ. გერგელ—ნესტან დარეჯანი შუა ახლის ფოლკლორში, შაქულავერა—ნიკოზრინდა, რუსთაველის ეპოქის ერთ ერთი უმსანინწავესი ნაგებობა და სხ.

— საქართველოს სახელმწიფო ბიბლიოთეკა ამზადებს რუსთაველის და მისი ეპოქის გამოფენას. ბიბლიოთეკა გამოსცემს აგრეთვე ბიბლიოგრაფიულს კრებულს, რომელშიაც მოთავსებული იქნება სრული ცნობები ვეფხისტყაოსნის ავეჯო გამოცემის და რუსთაველზე დაწერილ წერილების შესახებ.

წერილი რედაქციის მიმართ

ბატონო რედაქტორო!

ნება მიბოძეთ, თქვენი გამოცემის საშუალებით გამოცხოვროვო საზოგადოებას, რომ მე ყოველ ივე კავშირი გავწყვიტე აკაკაბთანა და აღარ ვიპოვებდი ამ ორგანოს თანამშრომელთა წრეში. საჭიროდ მიმჩნია, აღვნიშნო გრეთვე, რომ ამ ეჭურნალს გავცილდი იქ მოთავსებულ, კავკასიის სამხრეთის სახელკრების შესახებ წერილების გაცნობამდე.

პიტოვის ცემით ვაპირებ ციციშვილი.

18 სექტემბერი, 1937 წ.

სამხროვნაირი ფრესკები

8 ივლისს თავი მოიკლა საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სავანებო რაზმის უფროსის თანამშრომელმა საშა ჩიკინიმ.

— 8 აგვისტოს ტუბერკულოზისაგან გრადიცვალა ახალგაზდა მიანისტი ე. გურამიშვილი.

— ნიკოზი გარდაიცვალა მშიმე ავადმყოფობის შემდეგ კამპოხორი ირაკლი ჯაბადარი. მას ეჭურთენის ნიკორად დაწერილი ქართული რაჰსოლია და სხვა მუსიკალური ნაწარმოებები.

ა მ ბ ა რ ი შ ი

ქართული საარქივოლოგიო და საკულტურო მასალების გამოცემის ფინანსი.

როგორც დამ. საქართველოს ამა წლის ივლისის გამოცემაში იყო მოხსენებული (№ 137, გვ. 16) 23 ივლისს ფონდის შემოსავალი იყო 7.428 ფრანკი. მას შემდეგ შემოვიდა:

ნიუორის ქართველებისაგან კერძო შეკრებილი სპეციალური კომისიის მიერ და ირაკლი ორბელიანის მიერ წარმზავნილი (სია შემოწმირებელ და კერ არ მიველია) 46 დოლარი.

ირ. ოთხმეურთისაგან და ივ. ლახინიშვილისაგან (ბრიუელი) 151 ფრ.

პარიზის ცენტრის წევრებისაგან 300 ფრ. ეურნალ ისამშობლო-ს რედაქციისაგან (ალ. ასათიანის მიერ გადმოცემული) 300 ფრ.

ივანე ზუბაბიშვილის ოჯახისაგან 150 ფრ. კლია კვარაჩიასაგან 100 ფრ.

ინენიერ ნიკო დლიძის და მათი მეუღლის ვარდთისაგან (პრად, ემელ, ლომთათიისაგან მოწოდებული) 300 ფრ.

ვეთიმი მსხეთელისაგან (სოშო) 50 ფრ. გიორგი ელენისაგან (ლევილი) 30 ფრ.

სულ დღემდის 23 ოქტომბრამდის შემოსულია 8.809 ფრანკი და 46 დოლარი.

გულითადი მადლობა ყველა ზემო აღნიშნულ შემოწმირებელთ.

პატივისცემით გვითხიე თაყაიშვილი.

შენი შენა. შეცდომის გასწორება. ვასულ 23 ივლისის ანგარიშში (დამ. საქ. № 137) შეცდომით სწერია: 200 ფრანკი შეგროვილია ლიდა და გიორგი ნოზაისაგან, უნდა იყოს: 200 ფრ. შემოწმირულია ლიდა და გიორგი ნოზაისაგან.

ე. ო.

შედეგების გასწორება

დამ. საქ. № 138 ნუმერში ი. ნუცუბიძის წერილის სათაური უნდა იყოს აგროლოგიის კვანის; ტექსტში საფრანგეთის სიერცე 551 ათასი კე. კლომეტრი.

უადგილობისა გამო ამ ნომრისთვის დაშალბებული რამდენიმე წერილი გადაიდვა შემდეგისთვის.

გამოვიდა ახალი წიგნი, ისტორიული ნარკვევები

თ ა მ რ ნ ა ა ვ ა ხ ი

დ ი ღ ი ს ა ხ ი მ ე ბ ი

პ ა ბ ა ა რ ა რ ი მ ბ შ ი

წიგნი დიდი ფორმატისაა 322 გვ. დასთული აქვს პროფ. ეჭ. თაყაიშვილის წინასიტყვაობა.

იყიდება ბ. ზელაძესთან პარიზში.

10-1204